

PREOTULU ROMANU.

DIUARIU BASERICESCU

SCOLASTICU si LITERARIU.

*Buzele preotului voru pazi sciinti'a si lege voru
cercá din gur'a lui. Malachi'a c. II. v. 7*

Nr. VIII.

1. AUGUSTU.

An. XII. 1886.

Cunoscintie din Dreptulu canonicu.

(Urmare.)

20. Notele caracteristice ale besericeii adeverate.

I. Din cuprinsulu fapteloru constatate cu fundarea besericeii s'a eformatu conceptulu despre beserica cá unu intregu, care eB corpulu lui Christosu, aluacaruí capu nevediatu este insusi Mantuitoriulu, éra membrele suntu multe. In corpulu acest'a opulu mantuirei duréza lucrandu neintreruptu, si vá durá pâna la consumarea têmpului, ¹⁾ cá mai usioru ar' fi se se stinga sórele, de câtu se se stérge — se inceteze — beseric'a, de câtu care nemicu este mai potente, fiendu ea mai potente de câtu ceriulu. ²⁾

Cá atare considerata beseric'a lui Christosu, 'si are si note seau caracterele sale, din cari se póte cunósce. Beseric'a este:

a) un'a pentru-cá dela inceputulu ei si pâna acum'a a tiêntu strênsu de unitatea credintiei si a invetiaturei unice si nestramutate, asia precumu a invetiatu fundatoriulu ei Isusu Christosu, si punendu-le aceste de base si de fundamentu alu legeri lui Isusu Christosu ³⁾ a nisuitu totu-de-a-

¹⁾ I. Cor. XV, 25. — ²⁾ S. Chrisost. Omil. 3. c. VI. n. 2., omil. I. ant. ecs. n. 2. — ³⁾ Efes. IV, 3 Galat. I, 6., II. Tim. II. 16., I. Cor. III, 3., Rom. XVI, 17., II. Tes. II, 3. — Conf. si Confesiunea ortodocsa. Cuest. LXXXIII. edit. rom. Sabiu 1877. si Platon Recht-

un'a a tiêné unitatea pazei. Unu corpu, unu spiritu cumu si chiamati sunteti — dîce Apostolulu Pavelu — intru un'a sperare, unu Domnu, un'a credintia, unu botezu. — Unitatea acêsta interna o manifesta si in cele esterne prin legatur'a episcopiloru si celoru alalti ministri besericesci. ¹⁾ Ma unitatea besericea aretata si prin unitatea invetiaturei a cultului divinu si a regimului sacru — invetiata si de Christosu si de apostoli prin un'a imperatia ²⁾ unu staulu alu oiloru, ³⁾ un'a vitia ⁴⁾ unu corpu si multe membre ⁵⁾ au accentuatu-o si au tiênutu-o strênsu santii parenti. ⁶⁾

b) Beseric'a lui Christosu este santa, pentru-câ si fundatoriulu ei este santu. ⁷⁾ Pre elu l'a santîtu Parentele si l'a tramisu in lume ⁸⁾ invetiatur'a lui duce la santetate si beseric'a acêsta invetiatura o conserva cá atare condusa de spiritulu santu, la ajungerea scopului santu; in beserica se administra midiulôcele darului, cari ducu la santetate si inmultiescu darulu santîtoriu. Christosu venindu pre pamentu

glaubüge Lehre P. II, § 28 not. Beseric'a e un'a singura pentru-câ in tôte tîmpurile a fostu singura un'a credintia, unu fundamentu alu credintiei, unu capu alu besericea, Is. Christosu; numai un'a e calea spre mantuire, la Walter op. c. § 26 n. 1.

¹⁾ Unitatea interna se manifesta si prin cele esterne in legatur'a episcopiloru sub unu capu vediutu, carele e pontifîcele romanu, pre carele beseric'a orientale — separata de apusena — de si tiêne la unitate — nu va se-lu recunôsca, dîcîndu că beseric'a are capu nevediutu pre Christosu in ceriuri. Drept. can. Siagun'a § 35. 137 si sin. Ieros. 1672 cap. X. la Harduia. T. XI. p. 239. „Caput est ipse Dominus noster Jesus Christus.“ Si pre cându S. Ciprianu de unitate ecclesiae dîce: Episcopatus unus est, eppatus unus episcoporum multorum concordii numerositate diffusus; pre atunci confessiunea ortodocsa P. I. 9. 85. Docemur Christum solum ecclesiae suae caput esse. Tametsi vero antistites, in ecclesiis quaeis praesunt, capita eorum dicuntur, sic illud tamen accipiendum, quod ipsi vicarii Christi, in sua quisque provincia, et particularia quaedam capita sint. — ²⁾ Mat. XIII, 24. — ³⁾ Ioan. X, 16. — ⁴⁾ Ioan. XV, 1—17. — ⁵⁾ Efes. I. 22—23. ⁶⁾ Et bapuzismu unum sit, et ecclesia una a Christo Domino supra Petrum origine unitatis et ratione fundata. Ciprian Ep. LXX. Ignat. la Filadelf. c. 4, Tertulianu. de praescript. c. 21. Ireneu beseric'a un'a pentru-câ in ea se afla un'a credintia si un'a iubire, ⁷⁾ Evrei XIII, 12. — ⁸⁾ Ioan. X, 46.

a fundatu beseric'a cá toti, cáti voru crede in dênșulu se nu piéra ci se aiba viéti'a eterna, si se se santiésca, pentru ace'a indémna pre ómeni se cerce imperati'a lui Domnedieu si dreptatea lui, ¹⁾ cá in Christosu tóta creatur'a, ce se intrama cresce intru beserica santa lui Domnedieu — dupa dîs'a apostolului, — si credintiosii nu numai se numescu santi, ²⁾ preotia santa, genu alesu, gente santa, ³⁾ ci in dênș'a au fostu totu-de-a-un'a santi destingându-se prin santeitatea vietii si prin minunile facute. Santetatea besericeii a fostu recunoscuta in tóte têmpurile.

c) Beseric'a lui Christosu este universale seau catolica, ⁴⁾ pentru-cá e fundata cá se cuprînda in sêne pre toti ómenii din tóte têmpurile si tiênendu-si unitatea invetiaturei se estinde in tóta lumea, si de si estinsa preste totu pamentulu, conserva in totu loculu dela inceputu si pana acum'a tóta invetiatur'a lui Christosu si acést'a a conservatu-o in tóte têmpurile. Cá atare a si fostu recunoscuta beseric'a totu-de-a-un'a. ⁵⁾ Universalitatea ei o probéza si cuvintele lui Christosu unde dîce: „mergându invetiati tóte popórele botezandu-le“ si asemena beseric'a cu aluatulu pusu in farin'a, ce s'a dospitu tóta, ⁶⁾ cu grauntialu de mustariu, carele crescîndu e mai mare decátu tóte verdetiele; ⁷⁾ despre catolicitatea besericeii vorbesce si apostolulu dîcîndu ⁸⁾ cá in totu pamentulu a esítu faim'a apostoliloru si pana la marginile lunei cuventele lor; cá evangeli'a imperatiei are de a se predicá la tóta lumea intru marturi'a tuturoru limbeloru. ⁹⁾

---

¹⁾ Efes. II, 21. — ²⁾ Rom. I, 17, VIII, 27; Efes. IV. 12, V, 3; Filips. IV, 21—22; Evre. III, 1; I Cor. I, 1; VI, 1, 2, 11; — I. Tim. V, 10. ³⁾ Liturg. S. Basil; I. Petr. II, 5, 9. — ⁴⁾ *Καθολικὴ ἐκκλησία* obvine la S. Ignat ad Smyrn. 8. Pacian. dîce Christianus mihi nomen, catholicus cognomen. S. Augustinu: In ecclesia catholica . . . tenet me . . . ipsum catholicae nomen. ep. ad. Sempr. — ⁵⁾ S. Iren. c. haer. I, 10. S. Augustin. de util. cred. C. 7. n. 14; Pitzipios L. Eglise orient. II. 3. Conf. si Scriptorum Graeciae Orthodoxae bibliotheca selecta. Hugo Laemmer. Friburgi Brisgoviae ed. 1874. p. 12. — ⁶⁾ Mat. XIII, 33. ⁷⁾ Mat. XIII, 31. — ⁸⁾ Efes. II, 14—17; I. Cor. XV, 25. II. Cor. II, 11. — ⁹⁾ Rom. X, 18; I, 8. fact. ap. I, 8.

d) Apostolicitatea inca este un'a din notele car. ale besericei lui Christosu, si cá atare fù considerata in tóte tēmpurile, pentru-cá dupa cumu dīce Ireneu ¹⁾, in dēns'a s'a conservatu traditiunea dela apostoli. Poterea si misiunea data de Christosu Apostoliloru si straplantata neintreruptu in urmatorii loru — in eppi — conservandu-se a fostu totu-dea-un'a in stare a legitimá apostolicitatea ei. ²⁾ Christosu numai apostoliloru a datu acest'a potere cu misiune si cu mandatulu de a invetiá si botezá ³⁾ prin urmare si dreptulu de a fundá si latí beseric'a ⁴⁾, de unde si apostolulu ⁵⁾ dīce cá crestinii suntu edificati pre temeli'a apostoliloru. Pentru apostolicitatea besericei au militatu si santii parenti. ⁶⁾

II. Cele patru note amentite despre beseric'a lui Christosu puse si in simbolulu Niceno-constantinopolitanu ⁷⁾ suntu profesie si de beseric'a orientale, ⁸⁾ — inse pre langa acele mai esistu si alte atribute ale besericei, cari din motive grave mai cu séma fačia de protestanti nu potu remané ne atinse. ⁹⁾ Aceste suntu cá beseric'a e:

α) visibile, cá-ci aretandu-se Mantuitoriulu cu corpu pre pamentu ¹⁰⁾ ce profeséza si beseric'a ins'asi in simbolulu credintiei, a predicatu cu rostulu invetiatur'a mantuitória, a instituitu santele sacrameinte prin semne vediute ale darului celuí névediu, ¹¹⁾ insusi s'a sacrificatu in fačia lumii versandu-si sangele pre cruce, dupa inviarea din morti a mai petrecutu 40 de dīle intre ómeni — si fundandu beseric'a pentru ómeni a pusu in dēns'a organe visibile cari se o con- duca, se invetie si se administre s. sacrameinte, pentru-cá

---

¹⁾ In qua semper . . . conservata est ea, quae, est ab apostolis traditio. III, 3. n. 2. — ²⁾ Ioan XXII, 21; fapt. ap. XV, 25. ³⁾ Fapt. ap. XV, 5. Fert. de praes. haer. 32. — ⁴⁾ Mat. XXVIII, 19—20. Marc. XVI, 15—20. Ioan XX, 21. — ⁵⁾ Efes. II. 19, 20. ⁶⁾ Clem. Alecs. Strom. I. 7. Ieronim. dialog. adv. Lucif. n. 27; Iren. adv. Haer. I. 4. c. 24. — ⁷⁾ CREDU intru un'a, santa, catolica (sabornica) si apostolica beserica. — ⁸⁾ Confess. Orthodox. P. I. q. 83. Ecclesiam (docemur) esse unam, sanctam, catholicam et apostolicam. — ⁹⁾ Conf. Walter op. c. § 11 p. 25—26. Vering op. c. § 52. p. 441. si Egyházzog. Dr. Szeredy J. Pécs. ed. II. 1878. § 87. p. 149—150. — ¹⁰⁾ Luc. XXIV, 39. — ¹¹⁾ Catechismulu.

déca santele sacramente instituite pentru ómeni sunt semne vediute ale darului celui nevedutu; atunci numai prin organe visibile se potu administrá. ¹⁾ Ma chiar' si spiritulu santu a venitu preste apostoli cu semnu aretatu prin limbo cá de focu, — si de atunci pana astadi e visibile beseric'a in cét'a cřestiniloru in ceremoniele esterne a cultului divinu — si in episcopatulu intr'unitu, carele prin succesiune ne intrerupta e nedespartitu de beserica ²⁾

β) a fostu si este necesaria. Deórece misiunea besericei duce pre toti ómenii la mantuire, cá-ti crediendu in Chris-

---

¹⁾ Protestantii cu Lateru in frunte — urmandu pre Wiclefiti si Husiti dela inceputu au negatu visibilitatea, cá se nu fia necesitati a cede cá sau despartitu de beseric'a adeverala, inse observandu-si neconsecuinti'a éراس au inceputu a o recunósce, si dupa celi s'a pusu intrebarea, cá in tēmpulu separatismului loru unde a fostu beseric'a adeverala? de nou au negatu-o — admitendu ecclesiam visibilem incātu credinti'a si charitatea dreptiloru, cari singuru facu beseric'a, au de a se menifestá si prin fapte esterne. Ci si acest'a numai cu scopu de a-si poté legitimá recunósceerea eppatului. Cumcá beseric'a are se fia unu organismu visibile, urméza din firea membriloru ei, cari sunt ómenii, si din instituirea s. sacramente cá semne vediute ale darului celui nevedutu, de óre ce cele spirituali numai prin lucruri vediute se potu representá. Din acestu punctu considerandu beseric'a, de membrii aci se iau si celi rei, cari numai prin anumite acte esterne se aréta de atari. Inse cu tóte acestea, fiinti'a besericei consiste in partea ei interna, seau in laturea care intrunesce pre membrii ei prin credintia proptita de sperare, ce lucréza prin caritate, dar' cumcá si celi rei se tienu de beserica apriatu se vede din cuventele lui Christu, unde beseric'a o asemena cu agrulu in care creşce si gráu si neghina, — cu reti'a aruncata in mare, ce prindé totu soiulu de pesce. Mat. XIII, 24—30; 37—42; 47—49 XVIII, 15; I Cor. V 1 etc. — Membri adeverali ai besericei sunt acei'a, cari pre lângá participarea esterna au si legatur'a interna, si acestea se tienu-si de corpulu si de sufletulu seau anim'a besericei, éra celi, cari numai prin legatur'a fapteloru esterne sunt impreunati cu beseric'a, si asia dñndu sufletesce nu-su in legatur'a membriloru besericei acesteia se adnumera numai la corpulu besericei.

²⁾ Ciprian. ep. LXIX. si Sin. Ierqs. a. 1672. c. X. . . Verum enim vero ita necessarium esse dicimus episcopatum, ut eo submoto neque ecclesia, neque Christia nus aliquis esse aut dici possit.

tosu si in invetiaturele lui voru folosí sacramentele fundate de dênșulu, de sene urméza cà precumu e de necesaria mantuirea asia de necesaria e si beseric'a; necesitatea ei o aduce dara cu sêne necesitatea mantuirei genului omenescu; alt'cumu déca beseric'a lui Christosu nu ar' fi necesaria, ar' urmá cà ori in care beserica s'ar' poté omulu mantuí. ¹⁾

¹⁾ Necesitatea besericeii o areta si insusi Domnulu la Math. XVIII, 17, Luc. XVI, 10, Ioan X, 9. si multime din s. parinti. s. Augustinu de unit. eccl. c. 2. Utique manifestatum est, cum qui non est de membris Christi, christianam salutem habere non posse. Orig. om. III. in Jos. c. 5. Extra Ecclesiam nemo salvatur. s. Ignat. Justin. Ciprian. Lactant. Ieronim s. a. simbolulu Atanasianu si conciliiele. Platon in Rechtglaubige Lehre P. II. § 28. dîce: de aci conchidemu cuncâ beseric'a nóstra ortodoxa — greco-rasésca — nu e numai sêngura adevérata ci si care a esistatu dela inceputulu lumei. Cându producemu necesitatea si visibilitatea besericeii, nu voimu se afirmamu cà dóra beseric'a nu ar' admite suplenirea botezului prin apa prin botezulu dorirei, cà-ci beseric'a in conscientia despre adevéru necesitatii s'ale a facutu si face tóte cele necesarie — lasandu mai departe in atotu sciinti'a cea nepatrunga alui Domnedieu a judecá, cà pâna la ce mesura potu avé parte de mântuire aceli'a, cari dupa potintia s'au nisuitu a se eluptá din ratecire si a vení la cunoscinti'a adevéruului. Conf. Alocut. P. P. Piu IX. 9 diecembr. 1854. Tenendum est ex fide extra apost. rom. ecclesiam salvum fieri neminem posse, hanc esse unicum salutis arcam, hanc qui non fuerit ingressus diluvio periturum, sed tamen procerto poriter habendum est, qui verae religionis ignorantia laborent, si ea, sit in vincibilis, nulla ipsos obstringi culpa aut oculos Domini. Nunc vero quis tantum sibi arroget, ut huius modi ignorantiaé designare limites quaeat juxta populorum etc. — rationem. Dreptu ace'a potu fi membri ai basericeii, cari nu se tiénu de partea esterna, ci numai dupa sufletu prin vointia seau dorintia suntu impreunati sub Christosu, carele e capu neveditu alu besericeii, cà-ci manifestarea esterna de si e necesaria nu se tiénu de esentia, ci esenti'a stá in afectulu religiosu internu, prin urmare potu fi membri, cari numai dinafara, éra altii cari numai din laintru suntu legati cu beseric'a. — Diferescu ce e dreptu membrii besericeii, cari numai dupa cele esterne se tiénu de dênș'a, de aceleia cari si inaintea lui Domnedieu intru adevéru suntu membri ai ei; ci efectulu activitatii besericeii, nu e conditionatu dela diferinti'a acést'a, pentru-câ altcumu nimene nu ar' poté fi siguru despre primirea cu demnitate a santeloru sacramente. Acésta

7) Beseric'a este societate speciala destinsa si totu-de-a-un'a data deplina si perfecta. Speciale si destinsa pentru-că e fundata spre a produce in crestini religiositatea si moralitatea, si a prepará pre ómeni la ajungerea mantuirii si mostenirea imperatiei lui Domnedieu, si spre ajungerea scopului seu are mediulócele s'ale proprie, principiile ei santu credinti'a, sperarea si charitatea, ¹⁾ are regimulu seu propriu, potestatea s'a, si e independenta — fundata nemidiuocitu de D. Isusu Christosu. ²⁾ Cá atare

d) beseric'a are se sustee totu-de-a-un'a pana la consumarea seclului, pentru-că Christosu insusi i-a promis a fi pururea cu dins'a ³⁾ si ecsistenti'a spiritului santu cá se fie pururea cu dens'a ⁴⁾ si nemícu se nu o póta invinge, neci chiar' portile iadului, ⁵⁾ din cari apoi de sene urméza cá cá atare

e) beseric'a e si infalibila, care in lucrurile credinții si a moravurilor nu póte se gresiésca, pentrú-că Christosu si asistenti'a spiritului santu e pururea cu dēns'a. ⁶⁾

---

activitate 'si are efectulu din partea promisiunei lui Christosu facute besericeii; spiritulu santu operéza cu afectu atátu prin instrumentele cele bune câtu prin cele rele in corpulu celu misticu. —

¹⁾ Conf. §. 7. — ²⁾ Siagun'a op. cit. § 28 si 293. — ³⁾ Mat. XXVIII 20. — ⁴⁾ Ioan. XIX, 16, 17. — ⁵⁾ Mat. XVI, 18. Ci nēstramutabilitatea se estende numai la credinti'a si la institutiunile de origine divina, éra celealalte dupa necesitatesuntu supusela schimbári, conf. § urmatoriu 21. — ⁶⁾ Fația cu infalibilitatea besericeii difere beseric'a resaritēna — separata de cea apusena — intru atat'a, cá pre cându beseric'a apusena si orientalii uniti cu dēns'a recunócundu primatulu juredictiunei pontificelui romanu cá capu vediutu alu besericeii sustiene cá pontificele cându vorbesce din catreda cá vicariulu lui Christu (concil. prov. I. T. II. C. II.) se bucura de ace'a infalibilitate, cu care Mantuitoriulu voi se fie prevediuta beseric'a s'a, pre atunci beseric'a orientale separata nu recunósce decâtu primatulu onórei si alu proedriei in pontificele — si capu numai nevediutu alu besericeii pre Isusu Christosu in certiuri Confes. Ortod. P. I. 9. 85. Sui Ierosol. 1672. c. X. si infalibilitatea o repune numai in conciliiele ecumenice cându decídu cu unanimitate. Siagun'a op. c. § 35. 4. si § 137. Pedalion. prólegom. la Sin. I.

21. Modulul de purcedere alu besericeii in im-
plenirea misiunei s'ale si indefectibilitatea ei.

Fiindu beseric'a institutiune fundata de Christosu cu scopulu de a continuá opulu mantuirei genului umanu si alu duce in deplinire pana la consumarea vécuriloru, pâna cându se voru supune toti inimicii suptu petiórele lui Christosu¹⁾ si voru ajunge toti la omulu deplinitu si cunoscienti'a unui Domnedieu; cu insarcinarea acestei misiuni nu numai cá a pasítu ea atunci, ci si de atunci si pâna astadi — cá atare a sustatu si va subsiste si pre venitoriu fačia cu popórele si staturile indomesticindu-se la dênsele si versându preste toti isvorulu daruriloru de binecuventare. Dela inceputu si pâna acuma sustá beseric'a cá unu faptu istoricu publicu si neintreruptu in paralela cu desvoltarea vietiei sociali. Natiuni si popóre ivindu-se pre lînga dên's'a, dupa ce si-au produsu rolele, au fundatu institutiuni si prin reforme si straforme si-au esauriatu poterea spiritului omenescu — au apusu dinpreuna cu dênsele, facúndu locu generatiuniloru subsecuente si celoru de fačia, cari cá si cele de mai 'na-
inte, dupa ce-si voru impliní partea loru voru apune, sên-
gura beseric'a va remané si dupa acestea, — cà-ci chiama-
rea ei este a durá pâna in fine neinvinsa, cá neci portile iadului nu o voru invinge pre ea.²⁾

Dar' fiindu-cá beseric'a delá intemeierea ei si pâna as-
tadi a avutu — (si va avé si pre venitoriu) — de a se
domiciliá la tóte popórele in tóte staturile si societatile, si
a stá fačia cu tóte institutiunile acestor'a — si fiindu-cá
chiamarea ei, de-si difere de institutiunile toturoru soçietat-
tiloru umane, totusi nu permite a fi cu totul separata, ci
trebue se esiste cu soçietatea umana³⁾ urméza cá a trebuitu

¹⁾ I. Cor. XV, 25. Salm. — ²⁾ Isidor. Pelusiot. Ep. 5. l. III
*ἐπολεμήθη μὲν γὰρ, οὐχ ἠττήθη δὲ . . . ἀλλ' αὐτῶν τῶν σβέσαι
ἐπιχειροσάν τῶν λαμπρότερα ἀπεφάνθη.* Conf. Nic. Nilles S. I. Ka-
lendarium man. utriusq. eccles. Oenipont. 1879. — ³⁾ Die Kirche
ist weder vom Staate, noch der Staat von der Kirche zu tren-
nen. Stillfried Ed. Frh. Freiburg in Breisgau 1874. p. 14. Tren-
nung der Kirche vom Staat.

se stee in anumita relatiune si pusetiune fačia cu acestea. Acést'a relatiune si pusetiune intre beserica si statu a variatu in cele esterne dupa spiritulu desvoltarei vécuriloru, inse in cele esentiali si interne a remasu neclintita si nestramutata, ¹⁾ pentru-cá adeveturile depuse în sênulu besericei nu potu fi supuse neci unei schimbari, ci cauta se remana nestramutate. ²⁾

Dreptu ace'a in cursulu ei pre pamentu a purcesu purerea dupa intentiunea fundatoriului ei divin, in câtu invetiatur'a cea mantuitória si principiele corespondietórie constitutiunei s'ale in cele adeca ce se tienu de credintia si moravuri le-a conservatu purerea nestramutate éra institutiunile deduse din drepturi si asiedamente umane si supuse desvoltárei istorice le-a predatu cu modificatiunile recerute de spiritulu tempului, de impregiurari si indigentie ³⁾ încátu nu au impiedecatu scopulu si stramutarile nu au fostu contrarie credintiei. ⁴⁾

(Va urmá.)

BCU Cluj / Central University Library Cluj

J. Papíu.

---

¹⁾ Isidor. Pelusiot. Ep. 5. l. III. *Εἰ γὰρ καὶ πολλῶ ἀλλήλων διαφύρουσιν ἡ μὲν γὰρ ὦσ ψυχὴ ἐστίν, ἡ δὲ σῶμα ἀλλ' εἰς ἓν ὁρῶσι τέλος, τὴν τῶν ὑπηκόων σωτηρίαν.* — ²⁾ Conc. prov. I. T. I. c. I Conf. si § 6. p. 8. — ³⁾ Sicut quaedam sunt, quae nulla possunt ratione convelli, ita multa sunt, quae aut pro consideratione aetatum oporteat temperari illa consideratione semper servata, ut in iis quae vel dubia fuerint aut obscura, id noverimus suquendum, quod nec praeceptis evangelicis contrarium; nec decretis sanctorum patrum inveniatur adversum. C. 2. Dist XIV. Leon. M. — Quod enim non contra fidem, neque bonos mores injungitur, indifferenter est habendum, et pro eorum, inter quos vivitur, societate servandum est. c. 11. Dist. XII. (S. Aug.) Concil. prov. I. T. I. C. I. — ⁴⁾ In der Kirche Sind viele von den Aposteln oder auch von ihren Nachfolgern festgesetzt . . . bei gehaltene Gebrauche, von deren Beobachtung zwar unsere Selligkeit nicht einzig und allein abhängt . . . Platon Rechtgl. Lehre P. II. § 40 n.

Gradurile Hierarchiei Ecclesiastice

séu

insemnatatea Ritului Conferirii Lectoratului, Subdiaconatului si Diaconatului.

(Urmare.)

22. Ronduél'a, carea se face la chirotoni'a Subdiaconului.

Siediendu Archiereulu in usi'a (dver'a) cea imparatésca mai 'nainte de ce a incepe liturgi'a se aduce la Archiereu acel'a care va se se chirotonésca de Ipodiaconu, si de va fi mireanu cu felonulu clericescu éra de va fi calugaru cu manti'a. Éra Archiereulu poruncindu se se desbrace de felonu, séu de mantia, si se se imbrace cu stichariulu, si se se incinga si inca si ibriculu cu stergariulu se i-se dee.

Deci binecuvntandu-lu pre capu de trei ori si pune pre dënsulu mân'a dîcîndu: Domnului se ne rogamu. Dîce Archiereulu rogatiunea acést'a:

Dómne Domnedieulu nostru, carele prin unulu si santulu teu Spiritu, fiesce-carui pre carii i-ai alesu darurile impartii, carele osebite cinuri basericei t'ale ai daruitu, si intr'êns'a trepte de slujba (servitiu) ai asediatu spre servirea santeloru si preacurateloru t'ale taine, carele cu nespusa scienti'a t'a ce'a mai dinainte ai ronduitu si pre servulu teu acést'a a fi demnu, cá se servésca santei t'ale baserice, insuti Domnitoriule nevinovatu pre dënsulu intru tóte 'lu pazesce, si-i dà lui a iubi buna cuveninti'a casei t'ale, a pazi usiele santei t'ale baserice, a aprinde lumina locasiului marirei t'ale, si 'lu sadesce pre dënsulu in santa baseric'a t'a cá unu maslinu bine roditoriu, cá se aduca fructe de dreptate si de sevêrsîtu 'lu aréta pre servulu teu in vremea de a dóu'a a venirei t'ale, cá se aiba plat'a aceloru ce ti-au placutu tîe.

Cà a t'a este imperati'a si poterea si marirea a Tata-lui si a Fîiului si a santului Spiritu, acum si pururea sî in vecii veciloru.

Si dupa eschiamare, luandu Archiereulu stergariulu 'lu pune pre umerulu stengu a chirotonitului, intru acelasiu chipu î-i dà lui si ibriculu. Éra elu luandu-lu î-i saruta man'a si tórna ap'a pre mani cá se se spele dîcîndu: Căti sunteti credintiosi de 3 ori, si asia luandu binecuventare, se duce si stă inaintea santeloru usie si dîce: Sante Domnedieule. — Prea santa Treime. — Tatalu nostru. — Dómne indurate spre noi. Credu intru unulu Domnedieu. Slabesce, lasa, iérta, si altu ceva ce i-se pare a dîce in taina.

Deci dupa intratulu (vehodulu) celu mare, cându cădesce Diaconulu santulu prestolu, iésa si se spala Archiereulu, in anghianu, care 'lu tiéne chirotonitulu, éra la intratulu celu mare intra si elu mai pre urm'a toturoru portându ibriculu si cele-alalte.

Si dupa intratu, intra toti in santulu altariu, éra elu remane afora standu, in loculu celu indatinatu. Asia se face si cându suntu mai multi de se chirotonescu, rogatiunea mutandu-o spre mai multi.

CCO Cluj Central University Library Cluj

22. Ritus observandus in ordinatione Subdiaconi.

Pontifici in speciosa porta sedenti ante missae principium ordinandus in Subdiaconum, offertur. Et si saecularis quidem sit, tunica: si vero monachus, mandya indutus. Jubet autem Pontifex tunica sive mandya illum exui et dalmatica vestiri et praecingi; pollubrum etiam cum vase et mantilli defferri: Mox ter caput ejus cruce signans, manumque imponens, diacono dicente:

Dominum precemur, hanc orationem Pontifex dicit: Domine Deus noster, qui per unum et eundem Spiritum sanctum singulis eorum quos elegisti gratias distribuis: qui diversos ordines Ecclesiae tuae largitus es, et in ea ministerii gradus differentes ad sanctis et illibatis mysteriis tuis famulandum constituisti; qui praescientia tua ineffabili, hunc quoque servum tuum, dignum, qui sanctae Ecclesiae tuae ministret esse definivisti: ipse Domine inculpatum illum in omnibus conserva, et Domus tuae decorem diligere, sancti

templi tui foribus adstare, et tabernaculi gloriae tuae lucernam accendere, concede: ut velut olivam fructiferam justitiae fruges referentem in Ecclesia tua sancta illum inferre, — perfectumque servum tuum in adventus tui tempore, eorum qui tibi placuerint mercede perfruiturum, renuncia.

Quia tuum est regnum et virtus et gloria; Patris, et Filii, et sancti Spiritus: nunc et semper et in saecula saeculorum.

Et post exclamationem mantile acceptum, sinistro ordinati humero imponit Pontifex: unaque pollubrum cum vase illi tradit. Ille vero Pontificis manus osculatur, et deinde aquam lavandis manibus infundit: dicentes: Quotquot adestis fideles. Atque ita benedictione accepta, digressus inde, ante sacras fores stat et dicit: Ter sanctum. — Sanctissima Trinitas. — Pater noster. — Domine miserere. Credo in unum Deum.* Parce dimitte, veniam praebe, et si quid aliud illi secreto dicendum videatur. — Magno vero introitu peracto, diacono circa sanctam mensam thus adolente, iterato lavatur Pontifex, in pelvi ab ordinato deportata. Procedit etiam ipse cum magnus celebratur introitus: ultimusque omnium pollubrum cum vase et reliquis deferens, progreditur. Et post introitum omnes quidem ad sacrum altare ingrediuntur, ipse tamen in loco solito stans, extra manet. Hoc pacto quoque peragitur officium, si plures ordinandi sunt: oratione pro pluribus illis accomodata et commutata.

23. Loculu chirotonirei Subdiaconului.

Subdiaconatulul este unulu din ordurile mai inferióre, — deodata inse este o trépta mai inalta decátu deregatori'a Cetetului, de-órece gradulu Subdiaconatulul forméza pregatirea cea mai de aprópe la gradurile mai inalte ale preotiei.

S'a cuvenitu dreptu ace'a, cá gradulu acest'a ierarchicu prin parti constitutive speciale se se destinga de gradulu de ministeriu alu Lectoratulul. Acést'a o si aflamu in ceremoniele chirotonirei Subdiaconului. Anume: Scimu cá la asiedimentulu chirotonirei Lectorulul nu a fostu indicatu

neci loculu, neci tempulu chirotonirei. La chirotonirea Subdiaconului ambe aceste le aflamu. Se dîce adeca, chirotonirea se face:

1) „Inaintea usieloru imperatesci unde siede Archiereulu“ adeca afara de altariulu in ace'a parte a basericei carea occura sub numîre de „choru“ si „presbyteriu,“ si unde e loculu indatinatu alu ministriloru de gradulu mai josu, adeca a Lectoriloru, Cantoriloru, precum si a Preotiloru cîndu officiáu Laudele ori si manecariulu. ¹⁾

Desî Goar (pag. 205) însémna că celu ce se ordiná de subdiaconu, pentru aceea se aducea inaintea usieloru imperatesci, pentru-cá fiindu ast'feliu in apropierea séu cu faci'a intorsu catra ori si care din usiele besericei prin aceea se i-se insinue officiulu seu de a avé dreptu se intre in altariu spre a aprinde luminariale s. c. l.

Credu inse, că indigitarea usieloru imperatesci aci e numai accidentalá, incátu servesce numai spre a desemná mai apriatu nu numai loculu chirotonirei, ci si aceea că Subdiaconulu inca nu este ministrulu mai de aprópe alu altariului, ci mai multu numai unu ajutatoriu alu preotiloru si alu diaconiloru intru implinirea mai cuvenintiósá a cultului domnediescu.

De aci apoi este si aceea, că multi dintre cañonisti, chiaru din aceea impregiurare, că subdiaconatul in decursu de mai multe vécuri si inca pâna adi se conferesce afara de altariu, conchidu la inferioritatea gradulu ierarchicu alu Subdiaconatului, deóre-ce chirotonirea in altariu erá propriu numai: diaconiloru preotiloru si episcopiloru. ²⁾ La ce Ama-

---

¹⁾ Goar. l. c. pag. 14. — Altcumu, deórece „usie imperatesci“ se numiáu mai desu si mai comunu „usile cele spatióse“ (hoias) adeca cea din mijloculu naiei basericei — asia se póte luá că chirotonirea Subdiaconului in vechime se intemplá chiaru inaintea usiei celei spatióse imperatesci prin carea erá intrarea in naia besericei, cu atátu mai vértosu, că deregatori'a Subdiaconiloru erá a pazí acele usie.

²⁾ Van Espen T. I. p. 4. l. c., — Dionis. Areop. de Hierarchia eccl. c. V., Contempl. III pag. 313.

leriu Fortunatu adauge, că Subdiaconatul pentru aceea nu se conferea în altariu, pentru că acelu grad hierarchicu numai mai tardiu în decursulu timpului (succesu temporis) s'a adausu la officiale mai innalte.¹⁾

Dupa lectiunile deosebite ale asiediemântului chirotonirei subdiaconatului citate de Goar. (pag. 204) se mai însemnamu următoriele: Dupa lectiunea barberiana s. Marci și după codicele Cryptoferatensu, Subdiaconatul s'ar' conferi „în Diaconicu înainte a mesei sante.“^{*})

Fia fostu diaconicul acest'a unu edificiu mai departatu de altariu — precumu voru se scie unii cu Sym. Thes., — ori chiar' alipitu în partea dreapta a altarului, aceea totu nu aréta că și cum Subdiaconatul s'ar' fi conferitu în altariu la mész'a cea sante. — Pentru-că mész'a cea sante despre care se face amintire în codicele Cryptoferatensu nu e mész'a altariului, — ci mész'a aceea din diaconicu pre carea se asiediáu ofertele credintiosiloru.

Ceea-ce mai apriatu ar' desemná locul chirotonirei, și ar' conprobá încátu-va datin'a observata adi e aceea espresiune a manuscrisului venetianu din 1570 (Goar p. 205) că chirotonirea Subdiaconului s'ar' întemplá, la acelu tronu din afora, care e aredicatu lui (Archiereului) în tend'a bisericeii,^{**)} carui tronu ar' corespunde amvonulu din bisericele nóstre.

24. Tempulu ordinarei Subdiaconului.

Diferinti'a între gradulu hierarchicu alu Subdiaconatului și alu Cetetiiului o descopere o alta rânduála a chirotonirei, unde se dice, că Subdiaconatul se conferesce:

2) Înainte de a începe Archiereulu liturgi'a. Mai susu vediuramu, că Lectoratul se coferesce și cându nu se celebréza s. liturgia.

Deóre-ce înse Subdiaconatul implinesce o parte a officiiului diaconatului, ce în partea mai însemnata se implinesce în lontrulu altariului și la celebrarea s. liturgie; —

---

¹⁾ lib II. de eccl. offic. c. 6. ^{*}) ante mensam sanctam in Diaconico. ^{**)} in throno illo exteriori ipsi in vestibulo erecto.

ast'feliu spre aretarea superioritateri gradului Subdiaconatului si a datorintei aceluia — Subdiaconatul numai cu ocaziunea celebrarei s. liturgie se conferesce.

Ce se țiene de tempulu solemn alu chirotonirei, si aci voimu a reflectá la deosebirea ce ocura in unele editiuni si lectiuni citate de Goar. Anume:

In manuscrisulu regescu (Goar pag. 204) respective celu Criptofertensu, tempulu chirotonirei se pune dupa intratulu celu micu, — adeca intre acestu intratu si celu mare la cheruvicu,*) cându „se apropia tempulu intratului celui mare“¹⁾

Intre acestu prescisu referitoriu la tempulu chirotonirei, si intre prescisu observatu adi cá chirotoni'a se face mai inainte de ce s'ar' incepe liturgi'a nu e diferentia esentiala. Pentru-cá:

1) tempulu intratului celui micu nimeritu se pôte combiná cu „mainainte de a se incepe liturgi'a,“ pentru-cá Liturgi'a propria se incepe cu eschiamatiunea. „Cá santu esti Domnedieulu nostru,“

2) déca se considera decursulu ronduelei si datorinti'a impreunata cu oficiulu subdiaconalu de a pazí usiele bisericei, nu pôte se fia strainu lucru nici acel'a, déca tempulu ordinarei se pune la „apropierea Intratului celui mare.“

Deórece de o parte se scie cumcá inainte de rogatiunea credintiosilor Diaconulu eschiamá: „Cáti sunteti credintiosi,“ — éra de alta parte, din asiediamêntulu chirotonirei observamu, cá totu acést'a intrebare are se puna Subdiaconulu cându tórna apa pre man'a Arhiepiscopulu, — care precum scimu si la cantarea Cheruvicului se spala pre mâni.

Dreptu aceea nu s'ar' poté de totu delaturá neci tempulu chirotonirei la intratulu celu mare, de nu am sci cá chirotonirea Subdiaconului nu se intempla „inter solemnias missae.“

---

*) precumu e in baseric'a apuséna inainte de cetirea Apostolului dupa Graduale cfr. Fluch l. c. T. I. pag 294. ¹⁾ Cum jam tempus ingressum magnum celebrandi instat,

Altcumú dupa preceperea mea differenti'a acést'a intru statorirea tempului solemnú alu chirotonirei se póte reduce la discipline diverse ale basériceloru catedrale.

Goar inse care se vede a concede chirotonirea Subdiaconului sub decursulu s. liturgie, aduce inainte si caus'a stramutarei tempului chirotonirei „mainainte de a se incepe s. liturgia.“ — Díce anume: cá ansa la acést'a stramutare ar' fi datu ambitiunea Subdiaconiloru, carii deórece sciau, cá se ordináu in Diaconicu, prin acést'a 'si arogáu dreptulu de a siedé in acestu locu cu Diaconii (Cfr. Can. XXI Sym. Laod.)

Pentru-cá se se faca capetu acestei ambitiune care a datu ansa si la dissensiune intre Diaconi si Subdiaconi, Patriarchulu Constantinopolitanu cu numele Manuelu Charitopulu a dispusu cá spre aretarea inferioritateri Subdiaconatului, acést'a se se conferésca in locu mai neinsemnatu si intr'unu locu mai nesolemnú, — adeca afora de altariu si la inceputulu s. liturgie.

25. Aducerea si imbracarea Ordinandului.

Precumu fiacare trépta a hierarchiei ecclesiastice, desí are drepturi si datorintie diferite totusi un'a fiacare in ultim'a linea are de scopu finalu servirea spre promovarea marirei lui Domnedieu: ast'feliu la conferirea unei fiacarei trepte hierarchice aflamu ceremoni'a aducerei si offerirei ordinandului spre servitiulu Domnului.

Insemnatatea acestei aduceri preste totu am atins'o deja la chirotonirea Lectorului, — aci dorimu numai a mai reflectá, cá in vechime aducerea acést'a de multe ori nu steteá numai din simpl'a ceremonia, ci se manifestá chiaru in fapta. Deóre-ce in tempii de ántaiu ai basericei nu odata se intemplá acelu casu, cá cei chiamati de Domnulu la statulu preotiescu, parte din considerarea greutatei si responsetatei pastorirei sufletesci, parte si din temerea sublimitatei statului sacerdotalé numai cedandu poterei passive se supuneáu primirei orduriloru sacre, — numai urmandu vocatiunei interne si ascultandu cererile credintiosiloru se dedicáu spre

primirea sortei Domnului. — O! de si-ar' aduce aminte si adi toti cei ce alegu statulu preotiescu, că acest'a este o chiamare, unu officiu mai pre susu de ori ce alta deregatoria si demnitate pamântésca, si asia mai nainte de ce l'ar' imbraçiosιά acelu statu cu susceperea Subdiaconatului se se cerce pre sene óre sêmtu in sufletulu loru chiamare ádeverata la acelu statu ângerescu?

Celu ce va se se chirotonésca se aduce la Archiereu in ornatulu distructivu alu statului seu, adeca:

3) In felonulu clericescu care l'a fostu primitu cu oca-siunea chirotonirei de Lectoru, si care este celu dintaiu dintre tóte ornatele sacre. La acésta aducere in felonu clericescu reflectéza Simeonu Thess. cându asia dice, Celu ce va se se chirotonésca „se aduce imbracatu in vestmêntu negru si in camesia alba séu rosia, spre a primí admonitiunea (atingerea) manei archieresci binecuventarea de Subdiaconu“¹⁾

Adusu fiindu Lectorulu la Archiereu, acest'a 4) Demanda că se se desbrace de felonu si se se imbrace in Stichariu.“

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Dionisiu Areop. pertractandu modulu conferirei statului calugarescu dice că „depunerea vestmentului de mainainte si luarea altui vestmentu, insémna trecerea dela o viétia santa mijlocia lá alta mai perfecta.“²⁾

Ceea-ce dice Dionisiu in privinti'a depunerii vestmentului façia de calugeru, — ace'a o potemu aplicá sî façia de Lectoru, respective de Subdiaconu, încátu depunerea felonului clericescu din partea acelu'a, insémna trecerea dela un'a trépta la alt'a mai perfecta si mai innalta, impreunata cu chiamare si datorintia mai santa decâtu ce'a a Lectorului.

Altucumu mandatulu acest'a archierescu are se revóce in memori'a celoru ce se chirotonescu si aceea, că numai

---

¹⁾ Adducitur benedictionem Subdiaconi per pontificiam manus abmotioem (χειροτονειαν) accepturus cum nigra veste et cum candida vel rubra camisia “

²⁾ Prioris autem vestis detractio, et alterius assumptio, significat a media sancta vita ad perfectiorem traductionem“ (Hier. eccl. c. VI. p. 333.)

cei chiamati de Domnulu si pusi din partea Archiereului legiuitu, suntu servitori legali si adevirati ai basericei. — La acestu mandatu mi se pare a se referi cele ce Balsamonu dice faia de Canonulu 36 Apostolicu c „Diaconii numai se chirotonescu, ra nu se alegu.“ Dca inse acést’a st despre Diaconi, cu attu mai vrtosu despre Subdiaconi.

Inctu se tiene de datin’a de adi, va fi de insemnatu, c mandatulu acest’a archierescu pentru desbracare nu e mai multu in usu, ci, dera-ce de locu dupa conferirea Lectoratului se conferesce, si Subdiaconatulu, celu ce se chirotonesce, dupa primirea Lectoratului fiindu imbracatu in ornatulu gradului seu se incinge numai cu bru si asia incinsu de nou se presentéza inaintea Archiereului.

Se mergemu inse mai departe urmandu ronduelei. In acsta ronduela se prescrie c dupace ordinandulu s’a desbracatu de felonulu clericescu, se se imbrace in Stichariu, c in ornatulu distructivu alu Subdiaconatului.

In vechime se pare a fire fostu dóue specie de stichariu *σχιχαιρον*, — poderis, — alba), adevca unulu archierescu si preotiescu mai ornatu, si altulu diaconescu. Desi ambele aceste sticharie aveau deosebire accidentale referitria mai multu la infrumsetiarea esterna, — daru in form’a essentiala nu diferiu de olalta.

Insemnatatea stichariului preste totu este simbolisarea camesiei celei necosute a lui Isusu Christosu, — si a curatiei si santiei cu carea servitorii altariului asemenea ngeriloru si santiloru lui Domnedieu au se stralucsca in viétia (Apoc. 7, 13, 14. — Eccl. 9, 8). Stichariulu este vestmntulu mantuirei si alu desfaterei ce isvoresce dintr’o viétia santa si nevinovata.

Dreptu aceea candu celu ce va se se chirotonésca de Subdiaconu se imbraca in stichariu, i-se dă se intieléga că prin susceperea gradului hierarchicu alu Subdiaconatului incede a face parte din chorulu ângerescu de pre pamntu inplinindu servitiu langa altariulu Domnului si la celebrarea sacrificiului eucharisticu si inca in aceeaasi mesura c si treptele ngeresci in ceriu langa tronulu demnedieescu si

la altariu sacrificiului celui eternu din ceriu. — Dreptu aceea i-se cuvine, si dela elu se pretinde cá infranandu patimele cele trupesci si sufletesci se-si cascade ânima curata, santia trupésca si sufletésca (Ps. 23, 3—4; — I Cor. 7. 34 pentru cá numai asia va fi impartasitu de cátra Christosu Mantuitoriulu in binecuventare si indurare (Ps. 23. 5.)

Acésta insemnatate simbolica o atribue Stichariului si S. Germanu cându dice „Stichariulu (tunica) celu albu insémna stralucirea Domnedieirei si vietuirea cea curata a Preotului.“ Éra Simeonu Thess. cu referintia la ceremoni'a imbracarei Subdiaconului in Stichariu marturisesce dicându: „Desbracându ordinandulu camesi'a cea purpurea, care reprezenta supunere la patim'a si ranele crunte ale lui Christosu, se imbraca in stichariu albu, i-aduce aminte vestmentulu celu mai curatu alu lui Domnedieu, — si parasirea patimeloru“¹⁾ éra in altu locu dice „Stichariulu symbolisédia vestmentulu celu stralucitu alu ângeriloru,... si afora de aceea cá statulu preotiescu are se fia curatu si liberu de orice macula.“²⁾

Fiindu ordinandulu imbracatu in ornatu sacru alu Stichariului, — Archiereului mai demanda:

5) Cá se se incinga adeca cu brêu séu cu cingatórea.

Incingerea acést'a inse nu e numai o urmare necesaria a imbracarei in Stichariulu celu undulante, care spre a nu servi de impiedecare este de a se sufulcá cu cingatória, — neci este aceea incingere numai o ceremonia simpla, — ci o actiune simbolica plina de o insemnatate preafrumósa.

Anume: In hierarchi'a basericei nóstre catolice orientale, Subdiaconatulu este stadiulu celu din urma si muru

---

1) Purpuram quidem exuens ordinandus camisiámque passioni subjectionem, et ornes Christi cicatrices representat, albam tunicam, quae purissimum Dei amictum et a passionibus exemptionem mentí objicit, induitur“ (Goar. I, c. pag 205.

2) „Tunica lucidum angelorum amictum mauifestat.... praeterea purum et ab omni inquinamento liberum sacerdotalem statum esse oportere“ (de templo et missa.)

despartitoriu intru imbraçiosiarea si alegerea vietiei casatoriale si a celei celibale, asia càtu celu ce amesuratu prescrie-loru canoniche inainte de primirea gradului hierarchicu alu Subdiaconatului nu-si va fí luatu socia vergura legiuita unulu cá ace-l'a primindu Subdiaconatulu mai multu legiuitu nu se póte insurá — si de vá face i-se ia darulu.¹⁾

Dreptu aceea, cându ordinandulu de Subdiaconu se incinge cu brêu i-se dà se intieléga, nu numai cá datorinti'a lui este asemenea unui luptatoriu credintiosu cu priveghiare, si neobosire a se luptá contra tentatiuniloru patimeloru trupesci si sufletesci si ast'feliu a umblá pre calea cea nemustrata a curatiei:²⁾ ci deodata si aceea, cá primindu gradulu Subdiaconatului, in tóta viéti'a s'a are se-si sustiena resolutiunea conceputa, si vointi'a espressa de a remané neclatitu si nepatatu in starea ace'a, intru carea a primitu acelu gradu hierarchicu, adeca ori cea casatoriala, ori cea celibala.

O atare insemnatate dà si Simeonu Thess. incingerei cu brêu cându asia dice: „'Lu incingu adeca cá pre unulu care mai multu nu are se pórté vestmêntulu celu liberu alu castitatei, ci acel'a prin moderare si curatia are se-lu astrênga la trupulu seu: (mijlócele sale) deórece acelui, mai multu nu e iertatu a se casatorí³⁾ decumva adeca voiesce a remané in onórea si gradulu hierarchicu.

Liturgistulu Schmitt mai susu citatu amintesce cá celu ce se ordinédia de Subdiaconu, acel'a de càtra Archiereu se

¹⁾ Can. Apost. 18. — Ancyr. can. IX; — Trull. c. II. VI cfr. Comentariiele la aceste la Van. Espen T. VI pag. 169, 172, 213 si T. VII, p. 155.

²⁾ Suarez in disput. III, 82. Sect. 2 n. 3. „Ciugulum carnis continentiam et castitatem indicat.“

³⁾ Illi quidem eum praecingunt, tamquam qui liberam castimoniae vestem non amplius gerere debeat, sed per moderantiam et puritatem, circa lumbus suos eam adstringere teneatur: „quando quidem illi ultra uxorem ducere nefas.“ Éra Dionys. Areop. adauge Zonas esse virtutum custodiam foecundarum, earumque habitum collectum, qui in semet ipso singulariter conversus, circuloque conciuo indissipabili identitate succinctusit.“ Dela Coelesti hier. c. XV, §. 4. pag 168. Adnot Puchimeno pag. 180.

incinge nu cu brâu ci cu orariu¹⁾ se pôte că acést'a e in usu in baseric'a rusésca, dar' o atare ceremonia nu se amintesce neci intr'o lectiune citata de Goar.

Dupace ordinandulu s'a fostu imbracatu ast'ufeliu in Stichariu si s'ar' fí incinsu cu brâu:

6) I-se dà ibriculu (cant'a) cu stergariulu. Desí aceste dóue obiecte, adeca ibriculu si stergariulu, se referescu la desemnarea officiului ajutoriu alu Subdiaconului, la celebrarea cultului divin, — pre lãnga tóte aceste, acelu nu lipsesce neci insemnatarea simbolica — Si anume:

Ap'a (ce se tórna si se pórtã in ibricu) este simbolulu curatiei si alu poterei de viétia, éra stergariulu de dupa natur'a s'a, si mai alesu cu privire la folosirea primitiva alu acelu'a, încãtu erã instrumentulu intrebuintiatu la calugari, crestini penitenti si la culegerea offerteloru credintiosiloru; acel'a e simbolulu ostenelei, alu penitentiei si alu curatiei.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Dreptu aceea, déca prin imbracarea in stichariu si incingerea cu brâu se revóca in memori'a ordinandului, cà densulu cá unulu ce face parte din chorulu si din serviciulu ângerescu are se duca o viétia nepetata; atunci prin inmanuarea supra'numiteloru dóue instrumente de eserciarea deregatorie subdiaconale nu numai cà se reinpróspeta totu aceeaasi datorintia, — ci ace'a si mai apriatu se esplica, cà adeca elu are se dee mana de ajutoriu celoru in adinsu chiamati si insarcinati cu indemnarea celoru pecatosi la întórcere si la spelarea reutatiloru, — si deodata si densulu cu serguintia are se se ostenésca intru lucrarea fapteloru bune sí intru conservarea si cascigarea curatiei sufletesci.

(Va urmá)

J. Borosiu.

¹⁾ So wird das Orarion dem Bischofe von den Diaconis überreicht..... und gürtet sich damit.

Uniunea basericésca a Romaniloru cu calvinii in secele XVI—XVII.

— *Dupa Istori'a Romaniloru transilvani ms. de Petru Bod.* —

(Urzare.)

Romanii continuandu a alungá prentii uniti si a-i inlocuí cu popi neuniti, cá nu cumv'a aceste tumulturi ale loru se se prefaca in revólta formale, curtea imp. publicá cu datulu de 13 julu 1759 unu decretu, ce-lu aflámu intregu la P. Bod. si in care imperatés'a dechiara, cá discordiele dintre Romanii uniti si neuniti s'aru fí potutu aplaná, déca s'aru fí esecutatu resolutiunile imp.; cá spre a impiedecá pentru venitoriu repetîrea esceselor si considerandu ruditatea poporului, celoru ce au apostatatu de la unire le concede tolerantia, inse numai sub urmatóriele condituni: neunitii se restituie unitiloru basericele, ce li le-au luat cu poterea in cesti doi trei ani din urma, si se nu li-le mai iee pre venitoriu; pamenturile basericesci, daruite de principe au de altii in folosulu preutiloru uniti, se le redé au acestor'a au daruitoriloru; religiunei unitiloru se nu-i faca nice o molestare au dauna; se nu tiena conventicule, se nu primésca pre emisarii straini, se asculte de magistrati si se fia ómeni ai pabei.

Mai departe imperatés'a in acelasi decretu demanda guberniului, se publice si esplice acestu decretu poporului neunitu, avisandu pre episcopulu Fagarasiului, cá se se contenesca de a mai urmarí si conturbá pre neuniti, si preveghiandu, cá acestu decretu se se oserbe de ambe pàrti neviolatu. Sí fiindu cá nu fóra temeiu se póte crede, cá desbinarea acést'a si turburările urmate din ea au crescutu ori din negrimea, ori cu consentiementulu, ba si prin sumutiarea unoru oficiali si posiesori: acestor'a guberniulu se le demande, cá pentru pacea publica se previna veri-ce ocasiune apta de a iritá animele plebei, pre emisarii seducutori ai plebei se nu-i partínésca, ci se-i prinda; la-dincontra oficialii se fia suspinsi si lipsiti de léfa, éra contr'a posiesoriloru se se aplice legea, facundu-se reportu curtiei. Si deórace neunitii nu

se mai liniscescu, ba spre a atîtia si pre altii fabricara unu mandatu imp., pre care lu-prelesera in conciliabululu loru tienutu la Glimbocha, si in districtulu Uniadórei unitiloru le rapescu basericele: in privintia acestor'a guberniulu se se conforme voiintiei imp. mai susu manifestate, grigindu, cá de aci inainte scrieri atîtiatoria au lovitórie in unire se nu se mai publice si latiesca; pre refractarii acestoru dispusetiuni cá si pre autoriulu mandatulu falsu si pre ajutorii lui oficialii se-i caute si incarceredie pana la ulteriorie dispusetiuni; in specie judele reg. alu scaunului sasescu Újegyház, care ar' fi datu mandatulu falsu protopopului coluniense, se se traga la respundere, cá cine i-a adusu acelu decretu? si pentru ce n'a detienutu din oficiu pre aducutoriuri? In fine imparatés'a promite a tramite ulteriorie mandate privitorie la jurisdictiunea eclesiastica asupr'a neunitiloru.

Afóra de cutediarea neunitiloru cu decretulu falsu, se intemplá in acelasi anu la A.-Juli'a, cá prediceii ieromonacului unitu ascultatorii contradísera si parasira baseric'a, pretindendu a ~~avé diploma de la Leopoldu~~ si de la actualea imparatésa, in intielesulu caror'a nu potu fi constrinsi a se uní. Magistratulu cerendu-le diplom'a pretinsa, mai multi de dóua sute de Romani o dusera in senatu si o prelesera, inse nu voira a o dá din mani, ci cu larma mare se departara. Unii din ei preste puçinu fure dusi in prinsóre, unde câti-va si morira, câti-va remasera incarcerati pana si pre tempulu autoriului.

Autoriulu nu scie, ce diploma voru fi aretatu Romanii, déca nu cea leopoldina; éra prememoratnlu mandatu imp. falsificatu, pre care P. Bod 'lu-aduce intregu, cuprindeá urmatóriele: Mari'a Teresi'a aude de variele neintielegeri dintre Romani pentru credintia, si cá multi catolici, a caroru detoria ar' fi de a face pace, pretestandu mandate imp. strica pacea comune, torturédia si depréda pre cei seraci pentru relegea loru. Se o scia natiunea rom. din Transilvani'a, cá acést'a nicecandu nu s'a facutu cu scirea sí voi'a Majestatei sale. De acea M. s'a dà Romaniloru transilvani decretu intaritu cu sigilu, in intielesulu carui-a Romaniloru

transilvani le este liberu a padî legea gréca sî a avé preuti de ritulu basericeii grece, sî celu ce de buna voia va vré se primésca unati'a („unaciam“), aiba libertate de a o face, éra pre celu ce nu va vré, nimene se nu cutedie a-lu constringe. Vien'a 1754.

Intr' acea Romani transilvani neuniti recurgeá la patriarculu serbu din Carlovitiu, care se intrepuneá pentru ei la curtea imp. se latíse printre dinsic, mai alesu prin pop'a Joane din Ecelu, faim'a cà regin'a nu numai favoresce neunirea, ci va se dé si episcopu propriu. Ei tienura in diferite locuri adunári, desî le erá opritu, in cari se ceti epistól'a pastorale a arceiepiscopului carlovitianu de acelu intielesu, cà órecâti generali de ai óstei moscovite, sosite intr'ajutoriulu reginei in Silesi'a, s'aru fí intrepusu pentru Romanii neuniti, caroru regin'a in urmare a acelei intercesiuni le-a concesu se aiba preuti si cultu liberu; in liberulu esercitiu alu acestu-ia nice cà-i impiedeca altii, decâtu protopopii rom., cari se lingusiescu catholiciloru, pentru cá se-si cascige pane, si r.-catholicii transilv., cari dorescu si ceru cu intetîre uniunea; regin'a inse e de alta parere, si nu numai le concede libertate, ci in scurtu le va tramete si episcopu.

In acceptarea acestor'a Romanii alocurea urmá a respinge pre popii uniti si functiunile lor. Pre urma in lun'a lui martisioru 1760 capetara de la Majestatea reg. resolutiunea de datulu 20 martiu a. a., reproducusa intréga la Bod. La inceputulu acestei imperatés'a repetá mai din cuventu in cuventu cele coprinse in edictulu de tolerantia neunitiloru emanatu in 13 julu 1759 si aretatu mai susu, plangunduse, cà nice acestu indultu, desî de repetîte ori publicatu, n'a avutu succesulu doritu din culp'a oficialiloru comisari si a poporului neunitu; de acea demanda, cá memoratulu indultu privitoriu la suditii rom. neuniti se se promulge denou, si âncã in limb'a romanésca, pentru cá nimone se nu se póta scusá cu nesciinti'a lui; chiar' si comunele, in cari are se fia publicatu indultulu, se enumera, anume: in comitatulu Albei 36, in alu Uniadórei 6, in districtulu

Fagarasiului 51, in scaunulu Sabiului 33, in scaunulu Újegyház 5, in alu Miercurei 6, in alu Sebisiului 10, in alu Orestiei 13. Imperatés'a apoi indreptandu-se càtra suditii sei rom., si-esprime parerea de reu, càci edictulu tolerantiei n'a avutu efectulu óftatu; iérta totusi gresielele Romaniloru, déca acesti-a si-voru veni in ori religiunei loru i dà tolerantia, ba le tramite si episcopu dejá denumitu; inse tóte numai sub siepte conditiuni specificate, cari se cuprindu intogmai si la capetulu edictului de tolerantia si le aretaramu pre scurtu in cele precedenti. Pre urm'a urmeloru imperatés'a amenintia pre acei Romani, cari nu voru impleni predísele conditiuni, cà nu voru avé nice tolerantia nice episcopu.

In capu cincii despre tumulturile rom. provocate prin calugherulu Sofroniu autoriulu ne spune, cà pana a se publicá pre la capetulu lui juniu si inceputulu lui juliu, resolutiunea imp. adineori memorata, Romanii prin orasie si sate siopotia, pre popii uniti i alungá, basericele le ocupá si se lapedá de unire. Intr' acea unu chelugheru, cu numele Sofroniu, visitá besericele rom., functiuná in ele si pre poporu 'lu abateá cu totu adinsulu de la uniune, Sofroniu inainte cu vre siepte ani erá tieranu in Ciór'a, comitatulu Albei; barbatu simplu si blandu de fire, nu sciá decátu carte rom. si ace'a inca in modu superficiale, si esperientia inca nu multa aveá; inse Romanii 'lu ascultá cá pre unu Moise transmisu de D-dieu. Oficialii comitatului Uniadórei incarcerandu pre Sofroniu la Babul'n'a, Romanii, câteva'a sute, armati cu bote noduróse intrara, fóra a-si cere iertare, in curtea comitelui supremu Lad. Balog, pretindiendu eliberarea calugherului. Comitele supremu, cu vorbe bune indrumandu-i la guberniu, scapá cá prin pene; dara preste câteva'a díle Romanii éra se adunara in numeru de câteva'a sute, sparsara carcerele si eliberara pre Sofroniu, care si-continúá visitarea basericeloru.

Comitatulu Uniadórei tienendu-si adunarea, tieranii rom. se infaçiosiara si ei nechiamati, pretindiendu-si, parte in modu umilitu parte cu amenintiári, esercitiu liberu alu relegiunei, sí substernendu o petitiune in numele a sute si miie de

insi, carea P. Bod o reproduce intréga „pentru form'a sa mai rara,“ si noi inca o traducemu câtu se pôte din cuventu in cuventu. Éca-o:

„Spectabili si in D.-dieu alesi si decâtra inaltulu Guberniu reg. prepusi domni ai inclitului comitatu alu Uniadórei,¹ si pré illustre comite supr. si jude supr. alu nobililoru, si toti! Éca noi rusticii din principatu in afacerea acést'a Ve facemu cunoscutu Marieloru Vóstre, anumitu acestui comitatu alu Uniadórei si alu Albei cumu si alu Zarándului, impreuna si singuriteloru si invecinateloru scaune, cà noi asia poftimu de la celu mai mare pana la celu micu. De vreti se pretindeti de la noi órecare suma cá dare si pentru alte lipse ale acestui principatu, suntemu gat'a la tóte; religiunea inse nicedecâtu nu ni-o parasimu, pana candu vomu traí. Tóte natiunile posedu religiunea loru si au pace in religiunea loru. Profetulu Moise inca dede religiune Judeiloru, si acesti-a o si padiescu in pace, éra noi suntemu necurmatu persecutati pentru religiunea nóstra; si de ce nu ne dati pace, se ne hodinimu? Basericele pentru ce ni le amu facutu, sermanii de noi, cu spesele si cu manile nóstre proprie? Cumu se le dâmu unitiloru? Noi nicedecumu, pâna vomu fí in viétia. Ci pe scurtu, Spectabili Domni: pana ce ar' veni episcopulu si domnulu religiunei nóstre, si va face judecata in privinti'a basericeloru, si de se va aflá, cà basericele se se predé unitiloru, le vomu dá, éra pana atunci nu. Càci e mare pecatu, cá in acestu postu (paresemi;) basericele se remana inchise. Nice se cuvine un'a cá acést'a, nice D.-dieu n'o vré, nici Români n'o permitu. Càci destulu preste capu amu petitiunatu cu tóta umilinti'a si nice o resolutiune n'am primitu, cásî candu niceodata n'am fí petitiunatu Nice noi nu suntemu vite, cumu credu Ilustritátile Vóstre, ci avemu baserice. Càci basericele nu pentru acea suntu facute, cá se remana góle; nice nu ne vomu mai implení devotiunea prin grajduri, ci vomu merge la baserice, cá acolo se ne rogâmu, si se nu remana desierte. Pentru cà postulu fóra rogatiune e lucru mortu. Deci protestamu in façi'a Ilustritátiloru Vóstre, si ve oprimu de a

ne mai conturbá, pana va veni episcopulu, si atunci cumu va dispune elu, asia vomu face, deórece elu e domnulu religiunei nóstre, si noi remanemu ai escelsului imperiu porurea pré supusi sierbi.“

Vorbeloru amenintiatórie urmara fapte. Cáci Romanii, antâiu in comitatele Uniadórei si Albei, mai apoi si pre aiurea bateá si alungá pre popii uniti din biserice si parochie; in A.-Juli'a, cea cu resiedinti'a canoniciloru si episcopului r.-cat si cu presidiu militariu, ocupara biserica si tienura sinodu neopriti de nimene. La tégulu din San-Pietru pre campia se infaçiosia protopopulu neunitu din Sadu, districtulu Fagarasiului, carele aretandu-si oficialiloru comitatensi pasportulu in ordine si celebrandu in biserica, amblá prin téguru urmatu de sute si mie de Romani, cari se lapedá de unire, éra de masu trase in Pogacéu'a la unu Romanu nobile si fórte avutu, unde dupa puçina cina se culcá. Intr'acea in San-Pietru protopopii si popii uniti conspirandu si luandu cu sene câti-v'a osteni béti, mersera si impresorara cas'a nobilelui din Pogacéu'a, carele la audiulu larmei esîndu afóra si intrebandu cà cine suntu, in locu de respunsu fú impusícatu. Tumultuantii intrandu in casa, batura pre toti câti le esîra inainte si derimara tóte in casa; pre protopopulu din Sadu lu-ápucara de barba si batendu-lu, de diumatate viu 'lu-pusera pre o teléga sí-lu dusera la judele scaunului Muresiului; acest'a inse temandu-se se-lu primésca, protopopulu fú dusu in Fortaréti'a din Tégulu-Muresiului, de acolo printre osteni si cu comitiva onesta la Clusiu, apoi in Ungari'a si la Vien'a, de unde cu tempulu se intornà in Transilvani'a.

Totu in iuliu pre popii schismatici incepura, dupa faima din mandatu reg., a-i prinde si a-i duce la A.-Juli'a in padia aspra. Se aretara ici cóle militari, fóra indoéla spre a insuflá frica. Éra pre la inceputulu lui augustu ostenii, condusi de popi uniti si r.-cat., in cea mai mare tacere petrundu, candu se crepá de díua, in biserica rom. din Arudu, pre Sofroniu cu pre unu altulu scotiendu-lu afóra, batendu-lu complitu si imbracandu-lu cu unu mantelu osta-

siescu, cá se nu fia cunoscutu, 'lu dusera cu sene. Romanii cátu ce audíra acést'a, se dederá dupa ei, si ajungundu-i si vulnerandu pre unu osténu, pre acést'a lu-readusera la Abrudu dimpreuna cu pre fetulu liberatu din captivitate. Cátra Zlatn'a multímea Romaniloru armati cu toiage si pietre tienù de nou calea osteniloru si eliberà pre Sofroniu, carele imblandí multímea, càci altcum acést'a ar' fí ucisu cu pietre pre osteni. La Zlatn'a in fine scapara osteni in curtea oficialului montanisticu supr.; ci audíndu Romanii, cá pre cale cáti-v'a dintr'ai loru au fostu vulnerati, trebui se li-se dé pre mana atáti osteni, cáti Romani vulnerati se dícea a fí, pentru cá morindu vre unulu din acesti-a, de fiacare mortu se ucida si ei unu ostasiu. Pre acesti-a inse Romanii, cu bun'a imblandíti, preste puçinu i dimisera.

Cu aceasi ocaziune la Abrudu, batandu-se clopotele intr'o urechia si dandu-se áte semnale, se adunara de prin munti câteva'a miie de tumultuanti, si fóra multe deliberári derimara din temelía câteva'a case de ale acelu, cari se credea a fí fostu partasi la prinderea lui Sofroniu. La Halmagiu incongiurara cas'a oficialului, care petrusesse cu osteni in baseric'a din Abrudu, dara nu o stricara, fiindu imperatésca; oficialulu fugí intr'ascunsu, femei'a lui, dandu ostatici si treidieci de ducati, fù dimisa. Cas'a protopopului din Rosi'a inca o derapenara, vitele i-le inpusícara, sicriniele i-le sparsera si banii din ele i imprasciara, fóra de a luá carev'a din ei macaru una firfírca.

Misícamentulu tienù câteva'a díle la Zlatn'a; càci tumultuantii tramisera pre unu oficialu de frunte alu camerei cu petitiune reg. la guberniu si la comandantele gen., cá preutii incaptivati pentru neunire in restempu de optu díle se fia pusi in libertate, in care tempu nu voru face nimenu nemica, ci se voru intórce la aratrele sale; la dincontra si cu poterea voru eliberá pre popi din fortarétiá. Tramisulu sosi inderetru la 12 augustu, captivii fure eliberati si la Zlatn'a presentati Romaniloru, cari si prin vecini tiené adunári, ostentandu-se gat'a de a suferi si martiriu pentru religiunea loru stravechia. (Va urmá.)

Dr. Gregoriu Silasi.

Predica pe Serbatórea Adormirei Preacuratei Vergure Maria.

„Éra Mari'a partea cea mai buna si-a alesu, carea nu se va luá dela dâns'a.“

(Luc. X, 42.)

Serbamu serbatórea cea mai solemnă a Preacuratei Vergure Maria. — Dîu'a de adi este dedicată adormirei strălucite a Mamei Domnului, carea foră se guste dorerile mortiei, ori urmarea pedepsei peccatului stramosiescu adevca putrediuinea trupésca: cu marire dată Ei dela Fîiulu seu celu domnedieescu, cu sufletu si cu trupu s'a susceptu in cériuri, cá acolo se-si iee resplat'a vîrtutiloru s'ale, resplata plina de fericire si de bucuria pentru dorerile ce au strabatutu anim'a Ei la vederea patimeloru Fîiului seu celui domnedieescu.

Cu dreptate erá cá Mam'a cea preasanta a Domnului, carea nu a fostu partasia maculei peccatului originale, ci din nescrutabila indurare a lui Domnedieu s'a pazitu nespurcata si neintinata, cá acést'a mama se nu fia supusa putrediuinei, se nu móra, ci numai se adórma, si cá din somnu cu sufletu si cu trupu se se radice la marire cerésca.

Cum de s'a întêplatú totusi cá s. baserica carea altcumu in asiediamentele s'ale sacre totu-de-a-un'a ia de temeiu obiectulu principalu a ori si carei serbatori, — cum dîcu de a asediatu cá in acést'a serbatóre a Mamei Dlu se se cetésca evangeli'a despre Mart'a si Mari'a (Magdalen'a) intru carea mai cá neci o amintire nu se face de Mam'a lui Domnedieu Mari'a, éra nu un'a alta evangelia referitória si mai congruenta cu ide'a principala a serbatórei nóstre?

Se nu ne miramu de acést'a dispusetiune sacra a mamei baserice! ci mai bine se petrundemu in spiritulu acelei'a, cá admirandu intieptiunea cea sacra a ei, se cunós-cemu, cá Evangeli'a prescisa si cetita in acést'a serbatória e corespondiatória cu obiectulu si scopulu acelei serbatóre.

Convenienta e inse mai alesu pentru ace'a, cá ori si ce se atribue in ace'a Martei si Mariei Magdalena, ace'a

intr'unu modu mai escelentu se referescu si competu Mariei Mamei lui D.-dieu.

Si anume: déca Mart'a la primitu pre Christosu in cas'a s'a, ace'a o a facutu si Mam'a lui Domnedieu; — déca Mari'a (Magdalena) a siediuu l'anga peti'orele Domnului ascultându cuvântulu Lui, — ace'a o a facutu si Mari'a cea preasanta; — déca Mart'a se siliá spre multa servire, facutu-a acést'a si Mari'a cea preacurata, — déca Mari'a (Magdalena) partea cea mai buna si-a alesu, — indoitu se póte laudá despre acést'a Mam'a lui D.-dieu Mari'a.

Urmariti-mi cu bunavointi'a animei, cá pre bas'a marturisiloru s. evangeliu de adi, se cunósceti adevverulu celoru díse.

I. Dícemu antâiu, cá precumu Mart'a, asia si Mari'a cea preasanta l'a primitu pre Domnulu in cas'a s'a si inca intr'unu modu de totulu mai sublimu.

Pentru-cá Mam'a lui Domnedieu Mari'a la primitu pre Christosu in pantecele Ei celu pururea fetiorescu care decátu tóta camer'a cea imperatésca mai desfatatu s'a aretatu. — Pantecele Ei e ace'a polata si cas'a cea preamarita decátu carea mai démna in tóta lumea nu s'a gasitu. — S'a si cuvenitu cá cuvântulu si Fíiulu celu domnedieescu in cas'a cea mai infrumsetiata si mai marita se se asiedie, — se-si iee locasiu in vergur'a cea neintinata de reutatea pecatului. O atare casa si polata prea stralucita fù inse ce'a alésa dintre tóte muierile si mai bine cuventata, adeca Mari'a cea neatinsa de curgereca pecatului. Vergura a fostu Mari'a, cá din pruncia verguria perpetua a promisú Domnului, si ace'a o-a si pastratu. Prin acést'a inse s'a facutu démna de bunavointi'a Tatalui si de alegerea Fíiului cá in pantecele seu se primésca pre óspele celu mai curatu si mai santu pre Isusu Christosu.

Dreptu ace'a déca Mart'a se lauda pentru-cá primise pre Christosu in cas'a s'a, cu cátu mai démna e de lauda Preasant'a Maria, carea in pantecele Ei a primitu pre Domnulu fapturei, intru cátu adeca intru déns'a s'a conceputu, si a luatú trupu Mantuitoriulu lumei, — pre sênulu seu l'a laptatu si la nutritu, pre braçiele s'ale la portatu si la crescutu pre Acel'a, care dá nutreméntu la totu trupulu, si tiéne cu palme totu pamentulu.

Si chiar' pentru-cà preasânt'a Maria pantecele seu celu pururea fetiorescu la tocmitu si l'a datu spre asiediarea Fíiului lui Domnedieu: si acestu Fíiu a binevoitu cá pre acelu asiediamêntu, in eternu nestricatu si nevatematu se remana, si de catra angeri se se aredice, si se se asiedie in acelu locu preamaritu, unde atâtu de catra cele ceresci, câtu si de cele pamentesci, cu marire neincetata se se preamarésca.

Cà-ci precumu Josue dintre tóte casele Jerichonului numai cas'a lui Rahab a lasatu nestricata, pentru-cà la ea s'a ascunsu solii tramesi de catra Isusu Navi cá se cerce pamentulu (Isusu Navi VI, 17): asia si Christosu dintre tóte fapturile numai loculu locuintiei marirei s'ale, numai pre Preasant'a Maria a binevoitu in eternu nestricata si nevatemata se-o pazésca, deóre-ce cându ne-a cercetatu pre noi de susu Mantuitoriulu, intrens'a a aflatu asiediamentu si locuintia.

II. Mari'a (Magdalena) se lauda cá a siediutu lînga petiórele lui Isusu ascultandu cuventulu Lui. — Intr'unu modu mai sublimu potemu díce acést'a despre Preasant'a Vergura.

Dêns'a cu mai mare si mai incordata atentiune a ascultatu cuventele Mantuitoriului de catu Mari'a Magdalena, pentru-cà cu credintia tare si nemișcata a cunoscutu cá Christosu este Fíiulu lui Domnedieu celui viu nascutu din trens'a fora de sementia, — a cunoscutu stralucirea fapteloru celoru divine ale Acelui'a, — a fostu predeplinu convinsa, cá cuventele Mantuitoriului suntu cuvintele lui Domnedieu: prin urmare mai cu mare reverintia, cu mai ferbinte ardóre a ascultatu cuventulu Fíiului seu, decâtu cumu la ascultatu Mari'a Magdalena, séu ori si care dintre santi, acést'a dícemu cu atâtu mai vêrtosu cu câtu Ea cá mam'a Mantuitoriului, mai cu devotiune a iubitu pre Fíiulu seu.

Fora indoiéla cá si Mari'a Magdalen'a tare la iubitu pre Christosu, cu multu mai tare fù iubitu inse Acel'a decatra Mam'a s'a Mari'a — Pentru acé'a díce si Evangelistulu cá Mari'a Magdalena numai ascultá cuventulu lui Christosu, dara Preasant'a Maria tieneá tóte cuventele Lui intru anim'a s'a. ¹⁾

---

¹⁾ Luc. II, 51.

III. Mart'a se grigeá si spre multe se siliá; cu multu mai mare grigia a aretatu, neasemenatu mai mare sila si ingrigire a doveditu Preasant'a Maria fația de Mantuitoriu.

Mart'a se grigiá numai cá se ospetedie pre Christosu dupa cuvenintia, ea se siliá spre multa slușba intru bun'a primire a lui Christosu.

Ce suntu inse tóte aceste fația de silintiele si de grigiele dovedite de catra Mam'a preasanta fația de Fíiulu seu in decursu de 33 ani, dela léganu pâna la inmormentare, si inca si dupa ace'a. — Cine nu scie, nu cunósce câta ostenéla si grigie, câta silintia si neodichna, câte priveghiari si lacreme suntu soçiele mamei iubitorie pâna ce dela léganu aduce pre nascutuliu seu la crescerea cea definita.

O! si óre se nu le fi prestatu tóte aceste si Mari'a catra Fíiulu seu celu domnedieescu!? Ba dá.

Ea a doveditu fația de Elu faptele iubirei si ale misericordiei. Cu laptele celu fetiorescu la adeptu si nutritu pre prunculu celu lipsitu, — pre Cel'a ce imbraca ceriulu cu norii, Ea la imbracatu cu hainele câscigate si facute de manile s'ale, — trupulu celu golu restignitu la acoperitu cu giolgiu curatu punendulu in mormentu. — Cá si pre unu captivu la scapatu din manile lui Irodu, cá pre unu bolnavu la cercetatu candu la scaldatu, — in braçie la portatu, cu lacreme la ingrigitu, cá pre unu caletoriu la primitu in pantecele seu pre Acel'a care in viéti'a s'a nu a avutu unde se-si plece capulu seu.

Spre multe s'a silitu Preasant'a Maria si inca in lucruri cu multu mai innalte, cá-ci Ea „a fostu gat'a totude-a-un'a a merge cu Domnulu Domnedieulu seu“ (Mich. VI. 8.) Ingrigita fù dèns'a candu prin angeri i-s'a anuciatu conceperea cea supr'afrésca, temendu-si perderea verguriei s'ale, — si totusi fù gat'a se se plece voiei Domnului, — ingrigita fù, cându la vremea nascerei nu a aflatu locu in Vifeimu, ci s'a retrasu intr'o pescera, — câta grigie a patrunsu sufletulu Ei, cându cu Fíiulu celu domnedieescu fù silitu se fuga in Egiptetu, séu atunci cându la fostu perdutu si numai dupa trei dile la aflatu in baseric'a din Jerusalimu. —

Cine decâtu numai o anima' de mama iubitoria ar' poté se ne spuna că de căta grigie și intristare, de căta dorere și ingrigire fù coprinsu sufletulu Ei la cugetulu patimirei Fiiului Ei, dara mai alesu atunci, cându cu ochii sei trebuí se véda acele patime, nu numai, ci standu sub cruce impreuna cu Fiiulu seu se patimésca.

In, urma

IV. Mari'a (Magdalen'a partea cea mai buna a alesu carea nu se va luá dela dên's'a. Cu adevratu intru modu mai deosebitu se póte díce acést'a despre Preasant'a Vergura Maria.

Pentru-cá, nemene a ayutu privilegiu și midilocu mai accomodatu și mai efficace spre o viétia contemplativa decâtu mam'a Domnului! Cine a fostu invetiatoriulu și conducatoriulu Ei intru insusirea și eserciára viétiei sante? cine decâtu Intieptiunea cea domnedieésca Christosu, dela care in restempu de 33 ani a invetiatu cele ceresci. Tóte cuvintele și tóte faptele Acelui'a le-a conservatu Ea in sufletulu seu, și amesuratu acelor'a a petrecutu impreuna cu D.-diu. Preasant'a Maria cá un'a carea a fostu libera de ori ce spurcatiune a pecatului, cá un'a plina de daru a traitu in trupu fora pofté trupesci. Ea é ace'a, carea preceptulu iubirei demandate de catra D.-diu deplinu l'a plinitu, și pre acésta cale tóta conversarea s'a pamentésca o-a ayutu in ceriuri.

Si precum viéti'a adeca servirea Martei erá numai trecutória, éra a Mariei (Magdalene) permanenta in viéti'a de veci; dícemu că si in acésta privintia, Preasant'a Maria partea cea mai buna o-a alesu.

Pentru-cá precum dupa lucru și ostenéla e mai dulce repausulu: asiá și dupa o viétia plina de grigie și ostenéla cum erá a Preacuratei Vergure Mari'a î-i erá mai desfatata odichn'a și mai dulce viéti'a de veci cea plina de fericire, de carea cu marire s'a facutu Ea partasia.

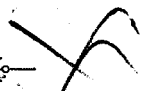

Ea cu adevratu partea cea mai buna a alesu; deóre-ce acum'a nu mai are se primésca in cas'a s'a, pre Domnulu marirei, ci Ea de catra Acel'a s'a susceptu in cas'a cea

cerésca, — nu mai siede lînga petiórele Fíiului celui domnedieescu ascultandu cuventulu Lui, ci Ea siede de-a drépt'a Acelui'a in ceriuri fiindu incoronata cá o mirésa domnedieésca si ascultandu melodiele angeresci, — nu se silesce mai multu cum se-i servésca, ci vede cum î-i servescu Ei tóte poterile ceresci, — nu e ingrigita mai multu pentru Fíiulu seu, fora vede pre Acel'a siediendu intru marire de-a drépt'a Tatalui.

Adormit'a si s'a suscepitu Preasant'a Maria in locuinti'a fericirei negraite, aci impreuna cu Fíiulu se ospetéza si intru bucuria vecínica petrece, avéndu partea cea mai buna preste tóte cetele poteriloru de susu, carea neci candu nu se va luá dela dêns'a.

Aci suntemu inse noi o! Imperatésa, Mama, laud'a Feticioriei, fi acum'a ingrigita de noi cei caduti in prepasti'a pecatelorú! Noi siedemu inca la petiórele Fíiului teu, — noi î-i servimu inca noi spre multe ne ingrigimu, alegandu cu adeveratu partea cea mai rea!

Dí inse Tu acum'a Fíiului teu cá se ne ajute! Aminu.

  J. Borosiu.

Predica la inmormentarea unei femeia tenera.

„Pamêntu esci si in pamêntu vei merge.”
C. Facerei c. III. v. 19.

Neindurat'a mórte secerà éra-si o tenera flóre din cunun'a acestei parochie. Traiá in fericire cu soçiulu si cu pruncutii sei, si cându sperá inca la o viétia indelungata si plina de fericire, éta suflarea ghietiósa a mortii dupa o bóla scurta si neasteptata stinse viéti'a ei juna, a carei'a remasitie pamêntesci éta adi zacu in mediloculu nostru reci si vescedite.

Tr. Asc. din acestu nou esemplu ne potemu convinge câtu de trectória e fericirea ce ni ó intipuumu aici pe pamêntu, ne potemu convinge cá mórtea nu face deosebire de etatea nóstra, suntemu óre betrâni séu teneri? cà-ci éta si

sor'a noastră adormita in Domnulu abia' érá inca in flórea vietiei s'ale. O mare gresiéla a moritoriloru e cá unii numai despre aceea se ingrigiescu cum se-si adune avere multa aici pe paméntu, éra altii suntu cufundati fora grigia in dulcetiele si bucuriele vietiei paméntesci, cá si cum nici odata nu ar' trebui se móra, desi' mórtea nu voru se o incungiure cá-ci „paméntu esci si in pamentu vei merge“, asia suna pedéps'a de mórte ce o-a dictatu dreptatea dd.-ésca asupr'a protoparintiloru nostri si carea vedemu cá se eseguta neintreruptu asupr'a filoru lui Adamu. „Pamentu esci!“ Asia e, fie cine-v'a ori si cátu de potinte séu avutu, séu fie si cersítoriu, e totu un'a, fia cine-v'a incunúnatu de marire séu fie despretiuitu, e totu un'a, aceea ce ni-a lasatu Adamu de eresia: morméntulu 'nu va se-lu incungiure. Asia e, va fi unu anu, in anulu acést'a o luna, in lun'a acést'a o dí a càrei'a apunere póte nu o vei vedé. Si paméntulu acést'a inca va trece si tu omule voiesci se-ti intemeiezi locuinti'a t'a eterna aici pe paméntu, asia de cu dulce gustezi paharulu placeriloru cum nu ar' trebui se te mai descepti din langorea acést'a dulce, asia de sumetiu privesci de pe scaunulu maririi cum nu ar' trebui se mai cobori de acolo nici odata. Oh unde e intiepletiunea, unde e credinti'a vóstra? In dar' díce catra voi Apostolulu: „Duceti viétia sánta, fara carea nimene va vedé pre Domnedieu!“ Oh vai! de o sutá de ori vai nóue, déca numai cându ni se va tiené lumin'a vomu cunósce desertatiunea lumii acestei'a. Cá acést'a se nu se intéple se ne cunóscemu de tempuriu cu mórtea!

Deci cu trist'a ocasiune de adi se vedemu cá mórtea vine de asemenea unui furu ce vine fara scire si rapesce a) tóta avuti'a si marirea paméntésca precum si tēmpulu spre a ne gati, b) se vedemu modulu cum potemu de a-o insielá aceea. Fiindu-cá toti sunteti moritori, deci in interesulu vostru fiti cu luare aminte.

I.

Mórtea rapesce tóta avuti'a câscigata cu nedreptulu si prin asuprirea seraciloru: „Avutulu cându móre nimicu duce cu sēne“ (Pred. 5 14.) „Curtile t'ale inalte trebuie se le

lasi aici si ai de a te mutá in cas'a eternitatii“ (totu ac. 12. 5). „Golu ai venitu din sênulu maicei t'ale si golu vei esi din lume“ (Iob. 1. 21.) Unu iubitoriu de aur si argintu vedindu-se odinióra aprópe de mórte 'si aduná inca odata totu aurulu si argintulu ce-lu aveá si pipaindu-lu cu mânile tremurátorie a disu cu ochii plini de lacrimi: „Oh! scumpa avuti'a mea, ce dorere tu remâni acum de mine. Oh nefericitulu de mine câte curti 'mi zidii aici pe pamantu, oh! de a-siu fi ziditu si in ceriu baremi numai unu bordeiasiu pentru sufletulu mieu seracu. Iubitoriloru de avutie vóue suna acést'a istoria cá se ve precugetati de locuinti'a cêrêscá pentru sufletulu vóstru. I. m. intipuiti-ve unu facatoriu de rele condámnatu la mórte in cas'a de jale. Déca acést'a desí scâindu cá mâne séu alalta-mâne acusi va se fie executatu si totusi si in puçinele momente ce mai are in viétia nu ar' cugetá la alt'a decâtu totu la avutia, óre voi nu i-ati díce ast'feliu: nebulule ce esci, nu scii cá mâne vei mori de ce tréba mai este tîe avuti'a, ce-ti mai folosesce aurulu si argintulu, mai bine ai face se te cugeti despre mântuirea sufletulu teu.“ Si acum crestiniiloru, ce alt'a suntemu noi aici pe pamêntu decâtu nisce, condámnati la mórte in cas'a de jale. „E statoritu cá totu omulu se móra“ (Evr. 9. 27.) „Suflete ai multe bunatati strînse spre multi ani — díce avutulu din s. scriptura — odichnesce-te, manânca, bea, desfáteza-te.“ Inse i-a disu D.-diu: „nebulule, intru acést'a nópte voru se cêra sufletulu teu dela tine, dar' cele ce ai gatitu cui voru fi?“ Asia este celu ce-si strînge lui-si comóra, éra in Domnedieu nu se inavutiesce.

Mórtea rapesce tóta marirea pamêntéscá. Caletorindu odinióra S. Augustinu cu muma-s'a in Rom'a cá se véda mormêntulu lui Cesare, si câtu ce observá câtu erá de scârnavu acel'a díse catra muma-s'a: „Oh mama, unde e frumseti'a lui Cesare? unde e scaunulu seu imperatescu? unde e marirea si poterea lui la carea se inchináu tóte popórele lumii?“ Oh fiule! — dise muma-s'a — „mormêntulu contopesce tóta marirea si tóta frumseti'a luméscá!“ Oh! voi crestiniiloru recunósceti cá tóta marirea si poterea luméscá

e trecătoare. Recunoșceti că: „desiertatiune suntu toate cele omenesci, câte nu rămân după moarte, nu rămâne avuția nici caletoresce împreună marirea, că venind moartea toate aceste pieru.“ (Damascenu stic. mort. I). Si celu mai potinte imperatu după moarte e uitatu de toti chiar' că si celu din urma cersitoriu. Unu imperatu a esitu odinioară se face vânătoarea si într'o padure dede de o manastire, inaintea manastirii vediu unu calugeru cum stându lângă o capetiăna de omu medită profundu asupr'a acelei'a. „Betranule! — dișe imperatulu — ce intieptiune poti dovedi ore fiesându-ti privirea asia de indelungatu la acea capetiăna ce î-ti jace inainte? „Maiestate! — respunse calugerulu — aceea cugetu intră mine, pentru-ce nu se pôte cunoșce ore capetiën'a acest'a a fostu cându-v'a de imperatu său de cersitoriu?“ Asia e I. m. desolatiunea mortii nu face deosebire între imperatu său cersitoriu, între avutu său între seracu Veniti in cimiteriu I. m. si deschideti unu mormentu că se vedeti stricatiunea trupului omenescu! Oh Domnedieule! — ve-ti eschiamă — unde e frumseti'a ce eră odinioară pe acest'a față tenera? unde e lumin'a ochiloru sei? Tota față-a-i e cuprinsa de vermi din intregu trupulu nu a ramasu decâtu ose si unu scheletu infioratoriu. Éta I. m. pôte că acest'a va fi si sôrtea vóstra in scurtu. Oh Domnedieule! acest'a sôrte ascépta dara trupurile acelor'a cari pentru aceste truppuri te-au parasitu pe tine si au servitu lumii desierte!

Ve rogu pe Domnedieu că se cugetati mai adese-ori la moarte si ve-ti cunoșce că tota avuția, tota marirea si puterea lumésca e numai desiertatiune, ma ce e mai multu moartea rapesce si tēmpulu spre a ne impacă cu Domnedieu.

Abiá este cev'a mai infioratoriu decâtu cându cugetamu la aceea cumcă numai odata vomu poté se morimu „Statoritu este ómeniloru că odata se móră“ — dice Apostolulu (Evr. 9. 27.) Fiindu-că numai odata vomu poté se morimu, moartea adese-ori ne rapesce tēmpulu spre a ne impacă cu Domnedieu. Éta oh crestine! moartea si pe tene te pôte gasi negat'a pôte chiaru ingrigindu-te despre adunarea avutiiloru lumesci că pre avutulu din s. scriptura. Te pôte aflá pôte

in statulu betiei cá pre Oloferne, pre care-lu ucise Judit'a. Deci nu intárdiati de a ve rentórce la Domnedieulu vostru cá-ci amenându pocainti'a in ór'a mortii nu ve-ti avé tîmpu atunci oh pecatósiloru ve-ti sîmî cu fiuru si tremurându apropiarea lui Domnediu. Cîndu Voltaire — despré carele scimu cá a negatu pre Domnedieu — erá pe patulu mortii mustratu de consciintia a voítu se se intórca érași la Domnedieu, deci a trimisu pre amicii sei dupa unu preotu cá se se marturisésca inse acesti'a nepresupunédu o întórcere adevérata din partea lui, — 'si batura jocu de dînsulu si nu s'au dusu dupa preotu, atunci Voltaire earele in viéti'a s'a î-si batuse jocu de Domnedieu a suspinatu dîcîndu: „Ah! asia dara m'a lasatu si Domnedieu si ómenii!“ Asia e! pre celu pecatosu nu-lu ajuta in ór'a mortii nici ómenii, nici lumea pentru care s'a lapedatu de Domnedieu. „Atunci 'mi voru strigá mie — dîce Domnulu — dar' eu nu-i voiu ascultá pre 'ei“ (Ierem. 11. 11.) Deci cá se avemu capetu bunu vietii nóstre se vedemu acum modulu prin carele potemu de a insielá mórtea, despré ce in partea:

II.

„Invetiatoriule pana cîndu 'mi va fí iertatu se peca-tuescu?“ — intrebà odinióra unu invetiacelu pre dascalulu seu — „Pâna cîndu vei voi fiule. — respunse invetiatoriulu — numai cu o dí inainte de mórte te întórce!“ Invetiacelulu se departá cu bucuria inse preste puçinu érași re'ntórse dîcîndu: „Invetiatoriule 'mi spune cîndu voiu se moriu?“ „Acea nu sciu fiule, deci va fí bine se inepi pocainti'a inca de astadi!“ Dar' eu ve dicu mai multu: ve-ti face mai bene déca ve-ti insielá mórtea déca ve-ti murí inainte de mórte, déca ve ve-ti lapedá de lume inainte de ce s'ar' lapedá aceea de voi. „Fericiti suntu mortii cari moru in Dlu — dice s. scriptura. Cari suntu mortii acei fericiti ce moru in Domnula? „Acei morti suntu fericiti — esplica S. Ambrosiu — si acei'a moru in Domnulu, cari mai nainte se lapeda de desiértatiunea lúmii, va se díca: devínu morti-pentru lume, si numai dupa aceea moru trupesce. Dar' cum

trebuie se morim înainte de morțe? În privința aceluia trebuie să facem ceea ce face creștinul bun pe patul morții, adică trebuie să stărnim penitența adevărată, trebuie să ne mărturisim și să ne cuminecăm, dar acum și înainte de morțe și adese-ori în viața noastră, căci audim-te și știți că morțea vine fără să știți. Era deca nici după un mărturisire nu ați avut liniștea sufletului, faceți o mărturisire bună și sinceră, nelăsându-vă nici un păcat nemărturisit, cum aceluia ar fi mărturisirea cea dintâi și cea de pe urmă, primiți apoi cu credința și cu iubire preacurată trupul și prea onorată sângele Domnului.

Am citit într-o carte că un om condamnat la morțe avea trei amici. Condamnatul în nefericirea sa a recurs la amicii săi pentru ajutor. Amicul cel dintâi și pe care îl avuse de cel mai bun nu-i folosi altă decât să i dea un vestiment alb, alu doilea în petrecere numai până la un loc, era alu treilea amic, de care nici nu se alipise așa tare în viața aceluia peste acceptare în soț până la locul judecării și-l aperi înainte judecătorilor. Scrietoriul amintit explică că sub condamnatul la morțe e de a se înțelege omul moribund, amicul cel dintâi întipărește lumea cu toate bunătățile și plăcerile ei, care la morțea noastră nu ne dă altă decât până pe obraz, sub amicul alu doilea se înțelege rudeniile și cunoscutii, cari ne petrec până la mormânt și apoi întorcându-se acasă ne lasă singuri; în fine sub alu treilea amic e de a se înțelege Christosul cu credința și cu biserica lui sântă, dănsul ne petrece și dincolo de mormânt. I. m. E de prisos să vă comandăm că pe care să alegeți dintru acești trei amici că să vă potă mântui sufletul vostru! De cum vă veți servi lumii și plăcerilor ei, veți rogi ce veți dobândi? Lumea vă e nevinovată, în loc de aceluia vă dă păcatul și în ora morții vă parasese fora credința și vă lasă singuri că să fiți tradat osândei eterne. Deci luați-vă cu totul cugetul dela lume, dela toate avuțiile, dela totă mărirea și dela toate plăcerile ei desierate, așa să tratați cum ați fi morți pentru lume. Întru acestu mod veți potă înșelă

mórtea. Era cându lui Domnedieu i va bine placé a ve chiemá din lume, atunci cu taria sufletésca si cu invingere deplina ve-ti poté eschiamá pe patulu mortii cu cuvintele Apostolului: „Unde-ti este mórte invingerea t'a? unde-ti este mórte boldulu teu.“

(Urméza iertatiunile.)

Si acum Tr. Asc! mai priviti inca odata la acestu si-criu. In acest'a jace o flóre curúndu vescedíta. jace sor'a nóstra (N), smulsa de pe anim'a soçului seu, din braçiele filoru si parintiloru sei iubiti, in anulu vietiei 26 si an. abia alu 7 alu casatoriei s'ale fericite, atunci cându dên's'a sperá inca ani îndelungati si fericire pe pamentu. De si trupulu ei jace fora suflare, dar' sufletulu ei traescé si va traí intru imperati'a nemoririi unde s'a mutatu; la voi re-cugeta ea si acumu, la voi iubittii sei, cari a-ti remasu pe pamentu. Dorerósa e despartírea inca si de vrajmasii nostri, cu atátu e mai dorerosu a ne despartí de acei'a. pre cari i-amu iubitu in viétia sciindu cá mai multu nu-i vomu vedé. Deci si iubit'a nóstra sora adormita in Dnulu, apucandu pe acésta cale lunga a eternitátii de unde nu va mai fi reintórcere, nu póte de a nu-si luá unu ultimú remasu. bunu de la iubittii sei. Pare cá vedu cum apucandu la acésta cale a eternitátii, se mai opresce odata, stá si cu ochii scaldati in lacrimi mai privesce inca spre iubittii sei; dar' nepoténdu-si deschide buzele inchise, prin buzele mele 'si indrépta catra voi cuvintele s'ale din urma, cuvintele de despartíre si de iertatiune.

Deci mai antâiu cu anima dorerósa se întórcé catra iubitulú seu soçiu (N) dícúndu-i: „Remasu bunu, iubitulú, dulcele si neuitatulú meu soçiu. Cugetat'ai cá atátu de cu-réndu trebuiá se te lasu? CREDU ce mare tí-e dorerea, cá-ci nu mai este soçi'a t'a. Sciu acést'a, cá-ci acum déca si nu-mai perderea unui amicu ne casiuna dorere mare, cu câtu e mai neconsolavera dorerea t'a, care 'ti perdusi pre celu mai credintiosu amicu alu teu, celu mai pretiosu cli-nodu, ma anim'a-ti cum s'ar' díce se despica in dóue, cându

ace'a carea avé o anima cu tine ti-s'a rapitu. Dar' cá cristinu trebuie se te consoli cá-ci cu voi'a lui D.-dieu s'a în-templatu acést'a; elu mi-a curmatu firulu vietiei. Nu peste multu si tu vei de a urmă pe acést'a cale pe care eu pornescu, nu peste multu si pentru tine va trece lumea acést'a ori avusi viétia fericita ori nefericita aici. In patri'a cerésca acusi éراسi vomu conveni. Poftescu cá D.-dieu se-ti dee darulu si ajutoriulu seu cá se poti cresce pruncutii nostri in fric'a Lui. Primesce multiemit'a mea pentru iubirea si credinti'a ce mi-o-ai doveditu in scurt'a nóstra convietuire. Te rogu pastréza suvenirea mea, si prin rogatiunile t'ale comenda sufletulu meu lui D.-dieu. Éras decumv'a — pâna ce fûi cu tine in viétia cu cev'a te-am vatematu séu intris-tatu, te rogu se me ierti! Remasu bunu!

Dupa ace'a se întórce catra iubirii sei fii (N. N.) dîcându: „Iubitii miei fii! pasiti, veniti mai aprópe se ve stringu inca odata la sinulu meu recitu! Ah câtu de cûrându pierdurati pre mam'a vóstra. Cátu de irfricosiata e diu'a cându prunculu scie cá e orfanu, cându scie cá nu are mama mai multu! si éta si voi nu me aveti pre mine mai multu! Cine ve va portá grigi'a de acumu? cine ve va prinde parte? Ah plângeti cu mine orfanatii mei! Dar' nu! Nu plângeti! Puneti-ve tóta speranti'a si increderea in D.-dieu carele insusi a promisú cá va portá deosebita grigia de orfani. Elu va fi scutul si crescatoriulu vóstru numai se faceti voi'a Lui. Onorati si ascultati acusi pre tatalu vóstru cá D.-dieu se ve dee viétia îndelungata si binecuvântarea s'a. Aduceti-ve aminte de mam'a vóstra si ve rogati pentru sufletulu meu cá-ci rogatiunea vóstra e placuta lui D.-dieu. Consolati-ve orfanatii miei! De si mam'a vóstra a moritú dar' traiesce sufletulu ei si si de aci nainte va cugetá la voi. E cu nepotintia cá o iubire asia mare cá a mamei vóstre se apuna in mormentulu uitării. „Eu mergu de la voi, cu tóte inse nu me despartu cu totul de catra voi;“ „peste pucinú éراسi ne vomu revedé“ Si acumu mai sarutandu-ve odata si dandu-ve binecuvântarea mea din urma ve lasu cu D.-dieu!

Apoi se întorce catra iubirii si neconsolaverii sei parinti (N. N.) dîcundu: Prea bunii si neuitatii miei parinti! Éta cîtu de tempuriu trebuie se me despartu de voi, carea erám lumin'a ochiloru vostri, speranti'a de spriginire si consolare la betranetiele vóstre. Cîtu v'a-ti ostenitu cîtu v'a-ti ingrigitu cá fiic'a vóstra se ajunga fericita. Consolatî-ve cá-ci ea e fericita, mai fericita de cîtu acei'a cari, mai suntu inca, in viétia aici pe pamentu. Dens'a si-a finitu deja lupt'a cu inamiculu celu din urma cu mórtea, ea a trecutu acumu diñ valea plîngeriloru si-a descalecatu la patri'a nemorii. Acum decã si unele popóre pagâne, conduse numai de la singur'a natura intru otât'a au ajunsu cá la nascerea iubitoru sei plangeáu, éra la mórtea acelor'a se bucuráu, — sciîndu cá necasurile vietiei se incepu cu nascerea si cu mórtea se finescu — cu cîtu mai virtosu voi cá crestini trebuie se ve consolati la cugetulu cá iubit'a vóstra a scapatu deja de totu necasulu si de totu periclulu pecatului. Ve multiemescu pentru ostenelele multe si jertfele mari aduse pentru crescerea mea. Primiti multiamit'a mea ce vi-ostescu cu buze de mórte pentru sfaturile si invetiaturele, pentru mult'a iubire si bunatate cu carea m'a-ti doicitu si pe patulu suferintieloru; pastrati suvenirea mea, rogati-ve pentru mine. Éra acumu inainte de ce m'a-siu desparti de voi ve rogu cá de cumv'a amu calcatu porunc'a vóstra, se fiti blandi judecatori gresieleloru mele, sciu de multe ori v'amu intristatu, deci ve rogu se me iertati! Si acumu remasu bunu, bunii si neuitatii mei parinti. Inca o ultima imbracisiare! D.-diu se fia mangaiarea betranetieloru vóstre. La revedere. Remasu bunu!

Mai departe se întorce catra iubirii sei frati sorori, catra toti consangeni si amicele s'ale (N. N. N.) dîcîndu: „Oh iubirii mei frati, sorori, consangeni si amice, cari incungiurati cu jale si cu dorere sicriulu mieu, catra voi 'mi indreptu acum cuvintele mele, cuvintele de despartîre. Plangîndu si cu anim'a sangerata me despartu de voi cá-ci cu voi mi-amu petrecutu anii desfatati ai copilariei mele, si si acum candu pornescu dintre voi pe acést'a cale lunga

a eternitatii pe carea nu am mai amblatu, se re'noiesce in sufletulu meu suvenirea placuta a iubirii si a amecetiei vóstre de carea m'a-ti impartasitu in scurt'a nóstra convie-tiure. Ve multiamescu pentru acést'a din tóta anim'a mea. D.-dieu se ve resplatésca! Aducandu-mi inse aminte cá totusi de multe óri v'amu intristatu si vatematu ve rogu se me iertati! Poftindu-ve totu binele si fericirea de la D.-dieu, ve dícu ultimulu meu „reмасu bunu.“

In fine se întórce catra iubittii sei afini, cumnăti, catra toti vecinii si cunoscutii sei, si catra toti acei'a cari au binevoitu a-i dá onórea din urma, dícundu-le ast'felu: „Ve multiemescú si voue I. m! pentru sfaturile bune, pentru ajutoriulu si consolarea ce mia-ti impartasitu in viétia. Ve multiamescu pentru 'bunavóinti'a vóstra prin carea intreprumandu-ve lucrurile vóstre, éta grabirati si adi cá se-mi aduceti onórea din urma si se me petreceti la mormentulu meu. Si acúm „reмасu bunu“ tuturoru! Cu o rogare ferbinte me mutu dintre voi, — de cumv'a cá omu patimasiu am intristatu séu am vatematu pre cutare-v'a dintre voi, rogu ve se me deslegati de sub legatur'a maniei vóstre cá se potu cobóri iertata in mormentulu meu, cá-ci éta si eu de pe pragulu mormentului intindu man'a de impacare tuturoru si me rogu cá D.-dieu se judece cu blandétia gresielele nóstre ale tuturoru. Aminu.

Si acum sora mutata de la noi, impacata cu toti, poti porni pe calea eternitatii. Binecuventarile nóstre te urmarescu, si oftámu cá sufletulu teu se-si afe repausu unde este lumin'a vietiei eterne! Aminu.

Vasiliu Budescu.
parochu in Ciulesci.

Apelu catra publiculu romanu.

Associatiunea transilvana pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu. apreçiându insemnatatea deosebita a femeii pentru crescerea individiloru si prin urmare pentru intrég'a crescere si pentru viitoriulu unui poporu, a decisu in mai multe adunari generale, infiintierea unei scóle romane superióre de fete in Sibiu. Edificiulu frumosu scolaru, acomodatulu cerintieloru, ce se potu face atátu din punctu de vedere alu instructiunei, câtu si din punctu de vedere alu higieni scolare. este pe terminate, ér' tóte celelálte pøegatiri suntu ast'feliu de inaintate, incátu cu in epørea anulu scolaru 1886/7 atátu scól'a câtu si internatulu impreunatu cu ea, se incépa a funciona.

Scól'a apartienéndu categoriei scóleloru numite prin legea de statu, scóle civile, are de scopu a da o cultura generala, decatu care mai inalta nu se póte dá femeii in scólele publice existente in patria, si totuodata a oferí ocaziune pentru dobândirea de cunoscintie folosítóre in ceea ce privesce practic'a vietiei care pâna acumu a fostu prea puçinu luata in considerare. Ér' internatulu intentionéza a oferí copileloru ce voru vení din afara de Sibiu, ingrigirile trebuintióse in cele mai favorabile conditiuni.

Ast'feliu scól'a si internatulu, facéndu acu putintia de a-si càscigá nu numai o cultura generala temeinica, o pøegatire speciala corespundítóre pentru trebuintiele viétiei si o buna ingrigire din punctu de vedere materialu si moralu, asia precum o ofera cele mai bune institute straine de feliulu acest'a din patri'a nóstra, ele voru avé façia cu aceste avantagiulu acel'a, cà mai ofera si ceea ce aceste nu potu oferí, adeca crescere in conformítate cu cerintiele vietiei poporului romanu si cultivarea limbei si literaturiei nóstre romane.

In urm'a voturiloru adunariloru generale, crediéndu dar' asociatiunea a respunde unei trebuintie adéncu sémítite si generale a poporului romanu, ea se crede îndreptatíta a acceptá, sè se véda spriginita in lucrarea s'a de publiculu romanu prin aceea, cà toti din tóte partile se voru grabi a-si trimite fetitielu loru la scól'a asociatiunei si a le incredintiá ingrigirei din internatulu infiintiatu de dèns'a.

Si pâna la informatiuni mai amenuntíte prin publicarea statutulu de organizare, si a planulu de invetiameutu, dupa obtieput'a aprobare dela locurile mai inalte, ne luamu voia a aduce la cunoscintia publica conditiunile pentru primirea in scól'a si in internatulu asociatiunei.

Pentru primirea in scól'a civila se cere atestatu despre absolvarea celoru IV classe primare cu succesu suficientu, eventualu atestatu, de pe o classa mai inaintata, care dá dreptulu de a intrá

in classa corespundietóre mai înaintata a scólei civile. Déca aceste lipsescu, facultatea de a poté fi primita in scóla civila, se va dovedi prin unu esamenu de primire. Elevele scólei civile voru avé se platésca unu didactru de 2 fl. pe luna, si odata pentru totu-de-a-un'a o tacsă de înmatriculare de 2 fl. v. a. Pentru elevele cursului complementaru didactrulu se computa cu 5 fl. pe luna si persóna.

Elevele, cari voiescu a fi primite in internatu, unde pe langa costu, cuartiru, încaldítu, luminatu, spelatu, ingrigire in casu de bóla, li se ofera ocaziune a invetiá limb'a germana si franceza in conversatie si lucruri trebuintióse in economi'a casnica si viéti'a sociala, voru avea se platésca afará de didactrulu si tacs'a de înmatriculare, si o tacsă lunara, anticipando, de 20 fl. v. a., remauéndu cá pentru trebuintie speciale cu privire la limb'a franceza si music'a instrumentala se se platésca óre-care cuótisatiuni speciale moderate, ce se voru stabili din casu in casu prin coin-tielegere cu parintii.

Elevele externe, cá si cele interne voru avé se fie providiute din alu loru cu cártile trebuintióse si materialulu recerutu pentru instructie si pentru lucrulu de mâna, la care, pentru cele interne se adauge inca :

1 tiolu séu 1 saltea pentru asternutu, 1 cuvertura de patu, 2 perini, 4 fetie de perini, 1 plapoma sau tiolu de coperitu, 4 ciarsiafuri (lintioluri, lepedee), 4 stergare, 4 serviete, 1 sacu pentru rufele întrebuintiate, apoi cutítu, furculitua, lingura, linguritua, perie de dinti si sapunu, care tóte remânu proprietatea fiecarei eleve.

Pentru parintii cari ar' dorí cá si cursulu celoru 4 clase primare se se faca totu in limb'a romana, observamu cá, scól'a reuniunei femeiloru romane din Sibiiu, functionandu si de-aci încolo si fiindu a se adaposti si ea in edificiulu scolariu alu asociatiunei va oferí instructi'a primara receruta, ér' internatulu asociatiunei va oferí ingrigirile trebuincióse intocmai cá si pentru elevele scólei civile si in aceleasi conditirni

Deórece inse mai alesu acúm la începutu greútatile suntu mai mari in ceea ce privesce intocmirile internatului si instituirea personalului necesariu, didacticu si de supraveghiare. Onóratului publicu, care reflectéza la scóla si internatulu asociatiunei, pentru mai deplina orientare a comitetului, este rugatu a grabí cu însinua-rea copileloru, **pana' celu multu la 15 Augustu st. n. a. c**

Diu'a deschiderei internatului se va notificá de timpuriu din partea comitetului parintiloru copileloru însinuate.

Din siedinti'a comitetului asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu, tiénuta la Sibiiu in 21 Iunie 1886.

Iacobu Bologna m. p.
vice-presiedinte.

Dr. D. P. Barcianu m. p.
secretariu.

BIBLIOGRAFIA.

Orientele catolicu seau Concordantiile tradițiunei prin cari din s. scriptura si din variele monumente ale besericeii orientali conservate in cartile besericesci si in alte scripțe se demustre credința catolica despre primatulu fericitulu Petru apostolulu si alu urmatorilbru aceluasiu Pontificiloru romani prin Joane Papiu preotu catolicu de ritulu grecescu din dieces'a Gherlei, spiritualu la cas'a u. r. corect., asesor. consist. si v. protop. onor. Cu permișiunea superioriloru.

Un'a dintre cele mai latite foi italiane „La civiltà cattolica” — care ese in Florenti'a — in seri'a XIII. vol. II. fasciculu 863. din 5 jun. a. c., sub titlulu Bibliografia, la pag. 611—612, face urmatóri'a recensiune asupr'a acestui opu a dlui Joãnu Papiu.

— „Pentru de a convinge despre eróre pre popórele orientali separate de mai multi seculi prin o schisma fatalé de catra beseric'a catolica nu existe midilocu mai eficace decâtu a le pune in ochii aceluor popóre pre calea tradițiuniloru loru si a cartiloru de liturgia, de cari se mai folosescu inca si pâna astadi — adevverulu dogmei catolice despre primatulu pontificiu si despre uniunea necesaria cu pontificele romanu.

Spre acestu scopu preanobilu si-a destinatu opulu seu clarissimulu Joanu Papiu, preotu catolicu de ritulu grecu, compusu in limb'a romana cu versiune latina, iu care opu se adopera a demustre adevverulu despre institutiunea divina a primatulu lui Petru si alu Pontificiloru romani, — urmatorii aceluiasi — preste intrég'a beserica alui Isusu Christosu si despre dogmele ce se referu la acela.

Metodulu, care-lu urméza este de a incepe argumentarea dela s. scriptura, pre care se fundéza acele adevveruri, si de a purcede apoi din mana in mana la confirmarea loru prin tradițiunile besericiloru orientali. Isvorele acestoru tradițiuni suntu trei: Celu de antaiu cuprinde in sene cartile choralu, doctrinalu si liturgice-ritualu, usuate pretótindenea in acele beserici; alu doile-lu supeditéza cartile canonice, asia precumu s'au acceptatu si se veneréza acetate decatra orientali; alu treilea suntu testimoniile de la scrietorii aceluor natiuni. Din complecsulu de atari documente dispuse in armonia frumósá si comentate de auctoru resulta o evidentia atâtu de chiara si atâtu de apta spre a demustre tesele propuse, încátu nu-i se póte contradice fara de a negá ratiunea si obiectulu de discursu. Speramu cumcá unu opu de atât'a meritu — fara de a obstá unele imperfectiuni ale versiunei lat. pentru cari auctorulu si cere escusa, vá produce fructulu doritu in conversiunea multor'a din cei ce suntu in eróre.“

— Nu putem trece cu vederea, că cu acésta ocașiune se nu ne alaturamu și noi cu parerea la cele, ce le dîsese despre acésta carte „Foi'a basericésca“ din Blasiu in unulu din numerii sei, și ne cade bene, cându vedemu, că între scrietorii, ce se reproducu in dîns'a, figuréza cu deosebire Archiereii nostri. Noi sperámu inca și mai 'nainte că cartea, indata ce se va face cunoscuta prin diurnalele straine, va fi cercata și de straini, și in sperare nu ne-amu insielatu, căci pre cum suntemu informati, și pâna acum'a s'au dispusu ecsemplarié la auctorulu cu deosebire de prin Itali'a Dalmati'a, și chiaru și de prin Romani'a, și au promisú partinirea ei și Illustrii Episcopi ai Ungariei, caror'a li s'a tramisu câte unu esemplariu. Esemplarié se afla depuse și la noi, precum și la librariile din patria.

Observamu aci că Auctorulu Orientelui catolicu in dfilele acestéa vá deschide prenumeratiune la unu opu nou, — Tomulu IV. (II.) de Cuventari basericesci la tóte serbatoriele de preste anu, carele va intrece tomurile de mai înainte prin intocmirea s'a, avendu și o notitia istorica la fie-care serbatória, care va aretá introducerea, fasale prin cari a trecutu și cum s'a stabilitu serbatóri'a. — Predicele voru fi prevediute pre margine cu locuri memoriali intocmite ast'felu, câtu dupa o singura cetire, ori și cine va in stare se predee predic'a depre catedra. Cei cari voru fi dispusu Tom. III. și Orientele catolicu, voru poté primi Tom. IV. (Predicele pre Serbatori) cu pretiulu mai moderatu, pentruca li se va face favoru la prenumerarea lui.

— **Descantece poporane romane**, cîlese de S. Fl. Marian, profesóru gymnasialu și membru alu Academiei romane. — Pe lînga Precuvéntare și Introducere, cuprinde 31 Descântece; — apoi in adausu: Unu studiu despre descântecele adunate de G. Saulescu; și in urma Descântece din Transilvani'a, preste totu 12. — Unu volumu de 352 pagine. Pretiulu e 2 fl. v. a. Se póte procurá dela dlu auctoru din Sucév'a și dela librariile din tíera.

— A esítu de sub presa și se póte comandá la auctoru in B. Szarvas și dela tipografi'a Alexi in Brasiovu „**Cur'a naturala**“ séu metodulu curei cu apa rece de Grigorie T. Miculesculu. Pretiulu unui esemplariu 80 cr.

„Cur'a cu apa rece a începutu a ocupá unu terenu estînsu intru vindecarea multuru morburi s'au bóle, dintre cari unele se tiêneáu chiar' necurabile, — câti numai s'au folositu de acésta cura inse, s'au potutu conviage despre influinti'a ei salutara și in unele casuri chiar' miraculósa la care se póte ajunge acasa fara spese insemnate, avéandu a se folosi numai de acésta carte, care ne invétia tóta procedur'a și ne pune in stare a ne folosi de benefacerile naturei in casuri de morbu.

Se póte procurá și dela noi.

Tipicu besericescu de Titu Budu protopopu, parochu, asessoru consist. etc. — Oplu acest'a e menitu a servi de indrep-tariu preotiloru si cantoriloru de-o potriua intru implinirea acu-rata a functiuniloru sacre. Pretiulu unui esemplaru e 1 fl. 10 cr. si se pôte procurá si dela noi.

Numerii 76 si 77. Naratiune istorica dupa Wachsmann, de Joanu Tanco. Pretiulu 30 cr.

Trandafiri si vioarele, poesii poporale culese de Joanu Popu Reteganulu. Unu volumu din 14 cöle. Pretiulu 60 cr.

Probitatea in copilaria. Schitia din sfer'a educatiunei. Dupa Ernest Legouvé membru alu academiiei franceze. Pretiulu unui esemplariu brosiuratu e 10 cr. 10 esemplare costáu 60 cr. v. a.

Poterea amorului. Novela de Paulin'a C. Z. Rovinaru. Pre-tiulu unui esemplariu brosiuratu costa 20 cr. 6. esemplare 1 fl. v. a.

Spicuire din istori'a pedagogiei la noi — la romani. De V. Gr. Borgovanu. Editor'a „Preotului Romanu.“ Pretiulu unui esem-plariu e 15 cr. 5 esemplare costáu 60 cr. v. a.

Renascerea limbei romanesci in vorbire si scriere. Dé Dr. Gr. Silasf. Brosiur'a III. ultim'a. Costa 30 cr. — Oplu intregu costa 1 fl. v. a. — Se potu procurá dela Cancelari'a Negrutiu in Gherl'a — Szamosujvár.

Manualu de Gramatica limbei romane pentru scölele poporali in trei cursuri de Maximu Popu profesoru la gimnasiulu din Na-seudu. Pretiulu 30 cr.

Manualu de stuparitu de Joanu Costinu. Cu 36 figuri expli-cative. Pretiulu cu porto francatu 70 cr.

Cele mai estine carti de rogatiuni:

Miculu margaritariu sufletescu. Carticica de rogatiuni si can-tari besericesci — framösu illustrata, pentru pruncii scolari de ambe secsele. Cu aprobarea Iurisdicijunei sup. basericesci. Pretiulu unui esempl. brosiuratu e 15 cr., — legátu 22 cr., legatu in pâna 26 cr. — 50 de esempl. brosiurate costáu 6 fl., — legate 9 fl., le-gate in pâna 12 fl. — 100 esempl. brosiurate 10 fl., — legate 17 fl., legate in pâna 22 fl.

Carticica de Rogatiuni si Cantari pentru pruncii scolari de ambe secsele. Cu mai multe icöae framöse. Pretiulu unui esempl. tramisu franco e 10 cr.; — 50 esemplaria costáu 3 fl.; 100, esem-plare 5 fl. v. a.

(Editiune pentru greco-catolici si alta editiune pentru greco-orientali. Se se noteze: care editiune se cere.)

Proprietariu, Redactoru si Editoru: Niculae Fekete Negrutiu in Gherl'a.

Gherl'a Imprimari'a „Aurora“ p. A. Todoranu 1886.